

T.C.
BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI

OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENLERİNİN FİNANSAL OKURYAZARLIK
BECERİLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
ÖZGE ÖZVATAN

İSTANBUL 2023

T.C.
BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI

OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENLERİNİN FİNANSAL OKURYAZARLIK
BECERİLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
ÖZGE ÖZVATAN

TEZ DANIŞMANI
Dr. Öğr. Üyesi Gürsu AŞIK

İSTANBUL 2023

T.C.
BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

08/09/2023

YÜKSEK LİSANS TEZ ONAY FORMU

Program Adı:	Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Okul Öncesi Eğitimi Programı
Öğrencinin Adı Soyadı:	Özge Özvatan
Tezin Adı:	OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENLERİNİN FİNANSAL OKURYAZARLIK BECERİLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ
Tez Savunma Tarihi:	08.09.2023

Bu tezin Yüksek Lisans tezi olarak gerekli şartları yerine getirmiş
olduğu Lisansüstü Eğitim Enstitüsü tarafından onaylanmıştır.

Dr. Öğr. Üyesi Fatma Elif ÇETİN

Enstitü Müdürü

Bu Tez tarafımızca okunmuş, nitelik ve içerik açısından bir Yüksek
Lisans tezi olarak yeterli görülmüş ve kabul edilmiştir.

	Ünvanı, Adı Soyadı	Kurumu	İmza
Tez Danışmanı:	Dr. Öğr. Üyesi Gürsu AŞIK	Bahçeşehir Üniversitesi	
2. Üye (Kurum İçi):	Dr. Öğr. Üyesi Defne YABAŞ	Bahçeşehir Üniversitesi	
3. Üye (Kurum Dışı):	Doç. Dr. Mithat TAKUNYACI	Sakarya Üniversitesi	

Bu tezdeki tüm bilgilerin akademik kurallara ve etik ilkelere uygun olarak elde edildiğini ve sunulduğunu; ayrıca bu kuralların ve ilkelerin gerektirdiği şekilde, bu çalışmadan kaynaklanmayan bütün atıfları yaptığımı beyan ederim.

Ad, Soyad : Özge Özvatan

İmza :

ÖZET

OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENLERİNİN FİNANSAL OKURYAZARLIK BECERİLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Özvatan, Özge

Okul Öncesi Eğitimi Yüksek Lisans Programı

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Gürsu Aşık

Eylül 2023, 61 sayfa

Bu çalışmada, okul öncesi öğretmenlerinin finansal okuryazarlık becerilerinin araştırmacı tarafından geliştirilen “Okul Öncesi Öğretmenleri için Finansal Okuryazarlık Ölçeği” ile değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Yeni bir ölçek geliştirme hedefiyle kesitsel tarama modeli kullanılarak yapılan nicel çalışma, 2022-2023 eğitim-öğretim yılının bahar yarıyılında, Türkiye genelinde bulunan özel ve devlet okullarında görev yapmakta olan 312 okul öncesi öğretmeniyle gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın verileri “Okul Öncesi Öğretmenleri için Finansal Okuryazarlık Ölçeği” ve “Kişisel Bilgi Formu” ile toplanmıştır. Ölçek verileri Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) ve Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) ile çözümlenmiştir. Güvenirlik katsayısı Cronbach’s Alfa yöntemi ile 0.94 bulunmuştur. Çalışmanın son aşamasında ise okul öncesi öğretmenlerinin finansal okuryazarlık becerileri ile demografik özellikleri (cinsiyet, yaş grubu, öğrenim durumu, hizmet süresi, medeni hâli) arasında anlamlı bir fark olup olmadığına bakılmıştır. Araştırmanın sonucunda; geliştirilen ölçeğin geçerli ve güvenilir olduğu, okul öncesi öğretmenlerinin finansal okuryazarlık becerilerinin orta seviyede olduğu; yaş, öğrenim durumu ve mesleki kıdem yılı demografik özelliklerine göre anlamlı olarak farklılaştığı fakat cinsiyet ve medeni hâllerine göre katılımcılar arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür. Geliştirilen ölçeğin eğitimciler ve araştırmacılar için önemli bir ölçme aracı olduğu; öğretmenlerin finansal okuryazarlık becerilerini ölçerek yeni bilgiler sunmasının, finansal okuryazarlık eğitimi alanına önemli bir katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Okul Öncesi Öğretmenleri, Finansal Okuryazarlık, Ölçek Geliştirme

ABSTRACT

ASSESSMENT OF PRESCHOOL TEACHERS' FINANCIAL LITERACY SKILLS

Özvatan, Özge

Master Program in Early Childhood Education

Supervisor: Asst. Prof. Gürsu Aşık

September 2023, 61 pages

In this study, the aim was to assess the financial literacy skills of preschool teachers using the "Financial Literacy Scale for Preschool Teachers" developed by the researcher. A quantitative study was conducted with the aim of developing a new scale, using a cross-sectional survey model. The study was carried out during the spring semester of the 2022-2023 academic year and involved 312 preschool teachers working in private and public schools across Turkey. The data of the study were collected through the "Financial Literacy Scale for Preschool Teachers" and the "Personal Information Form." The collected data were analyzed using the Statistical Package for the Social Sciences (SPSS) 25.0 software. The analyses of the data were conducted through Exploratory Factor Analysis (EFA) and Confirmatory Factor Analysis (CFA). The reliability coefficient was found to be 0,94 using the Cronbach's Alpha method. In the final stage of the study, whether there was a significant difference between preschool teachers' financial literacy skills and their demographic characteristics (gender, age group, educational level, years of service, marital status) was examined. The results of the study indicated that the scale is valid and reliable. Moreover, preschool teachers possess a moderate level of financial literacy skills, and there are significant differences in financial literacy skills based on age, educational background and years of professional experience. However, no significant differences were found according to gender and marital status. The developed scale is considered to be an important measuring tool for educators and researchers. It is believed that measuring teachers' financial literacy skills and providing new insights will make a significant contribution to the field of financial literacy education.

Keywords: Preschool Teachers, Financial Literacy, Scale Development

22 yıllık eğitim-öğretim hayatıma

TEŞEKKÜR

Öncelikle bu tez çalışmamın planlanması ve yürütülmesinde tüm bilgi ve birikimleri ile manevi ve bilimsel desteğiyle her zaman yol gösteren değerli hocam Dr. Gürsu Aşık'a sonsuz minnet ve teşekkürlerimi sunmayı borç bilirim.

Yüksek lisans eğitimim boyunca derslerini aldığım, engin bilgilerinden faydalandığım değerli hocalarıma teşekkür ediyorum.

Araştırmama gönüllü olarak katılım sağlayıp yardımını esirgemeyen Türkiye'nin dört bir yanından değerli öğretmen arkadaşlarıma teşekkürlerimi sunuyorum.

Tüm yaşamım boyunca maddi ve manevi desteğini esirgemeyen biricik anneme, dualarını esirgemeyen sevgili babaanneme ve her zaman yanımda olacak rahmetli babama çok teşekkür ederim.

Son olarak yüksek lisans eğitimim boyunca yanımda olup, destek olan ve moral veren, her zaman da yanımda olacağını bildiğim sevgili arkadaşlarım Ece Yıldız, İrem Uzunaksu, Nilay Şentürk Güngör, Pırıl Başulaş Yazgı ve Simge Oruç'a çok teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

ETİK BEYAN	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
İTHAF	vi
TEŞEKKÜR.....	vii
İÇİNDEKİLER	viii
TABLolar LİSTESİ	xi
ŞEKİLLER LİSTESİ	xii
SEMBOLLER/KISALTMALAR LİSTESİ	xiii
Bölüm 1: Giriş.....	1
1.1 Problem Durumu	1
1.2 Çalışmanın Amacı	2
1.3 Araştırma Soruları	3
1.4 Çalışmanın Önemi.....	3
1.5 Tanımlar	5
Bölüm 2: Alan Yazın Taraması.....	7
2.1 Okul Öncesi Eğitimi.....	7
2.2 Finansal Okuryazarlık.....	9
2.2.1 Finansal okuryazarlığın tanımı.	9
2.2.2 Finansal okuryazarlığın önemi.....	13
2.3 Finansal Okuryazarlık Eğitimi.....	15
2.4 Okul Öncesi Eğitim ve Finansal Okuryazarlık.....	18
2.4.1 Okul öncesi eğitimde finansal okuryazarlığın önemi.	18
2.4.2 Öğretmenlerin finansal okuryazarlık becerileri.	21
2.4.3 Okul öncesi öğretmenlerinin finansal okuryazarlık becerileri.....	23

2.5 İlgili Araştırmalar	25
2.5.1 Türkiye’de yapılmış araştırmalar.	25
2.5.2 Dünya’da yapılmış araştırmalar.	28
Bölüm 3: Yöntem	35
3.1 Araştırma Modeli	35
3.2 Evren ve Katılımcılar	35
3.2.1 Katılımcılar (AFA).	36
3.2.2 Katılımcılar (DFA).	37
3.3 Verilerin Toplanması	38
3.3.1 Veri toplama araçları.	38
3.3.2 Veri analiz işlemleri.	39
3.3.3 Geçerlik ve güvenirlik.....	40
3.4 Sınırlamalar	40
Bölüm 4: Bulgular	41
4.1 Birinci Probleme İlişkin Bulgular	41
4.2 İkinci Probleme İlişkin Bulgular	47
4.3 Üçüncü Probleme İlişkin Bulgular	48
4.3.1 Birinci alt probleme ilişkin bulgular.	48
4.3.2 İkinci alt probleme ilişkin bulgular.	49
4.3.3 Üçüncü alt probleme ilişkin bulgular.	50
4.3.4 Dördüncü alt probleme ilişkin bulgular.	51
4.3.5 Beşinci alt probleme ilişkin bulgular.	52
Bölüm 5: Tartışma ve Sonuçlar	54
5.1 Tartışma.....	54
5.2 Sonuçlar	59

5.3 Öneriler	60
KAYNAKÇA	62

TABLÖLAR LİSTESİ

TABLÖLAR

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özellikleri (AFA)	36
Tablo 2. Katılımcıların Demografik Özellikleri (DFA)	37
Tablo 3. KMO ve Barlett Testlerinin Sonuçları	41
Tablo 4. Döndürülmüş Açıklayıcı Faktör Analizi Sonuçları.....	43
Tablo 5. Özdeğer ve Açıklanan Varyans Değerleri (Temel Bileşenler Analizi).....	44
Tablo 6. Ölçeğin İç Tutarlık Analizi.....	46
Tablo 7. Betimsel İstatistikler ve Normallik Sayıltıları	47
Tablo 8. Cinsiyet Değişkenine Göre Bağımsız Örneklem t-Testi	49
Tablo 9. Yaş Değişkenine Göre Ortalama, Standart Sapma ve Tek Yönlü Varyans Analizi.....	50
Tablo 10. Öğrenim Durumu Değişkenine Göre Ortalama, Standart Sapma ve Tek Yönlü Varyans Analizi	51
Tablo 11. Hizmet Süresi Değişkenine Göre Ortalama, Standart Sapma ve Tek Yönlü Varyans Analizi	52
Tablo 12. Medeni Hâl Değişkenine Göre Bağımsız Örneklem t-Testi	53

ŞEKİLLER LİSTESİ

ŞEKİLLER

Şekil 1. Yamaç-birikinti grafiği (Scree plot)	44
Şekil 2. Doğrulayıcı Faktör Analizi	45
Şekil 3. Normallik grafiği	48

SEMBOLLER/KISALTMALAR LİSTESİ

AFA	Açımlayıcı Faktör Analizi
DFA	Doğrulayıcı Faktör Analizi
FODER	Finansal Okuryazarlık ve Erişim Derneği
ISFS	Sosyo-Finansal Araştırmalar Enstitüsü (Institute for Socio-Financial Studies)
MEB	Millî Eğitim Bakanlığı
KMO	Kaiser-Meyer-Olkin Testi
OECD	Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (Organisation for Economic Co-Operation and Development)
PISA	Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı (Programme For International Student Assessment)
TBB	Türkiye Bankalar Birliği
TCMB	Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası
TDK	Türk Dil Kurumu
UNICEF	Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (United Nations Children's Emergency Found)

Bölüm 1

Giriş

Bu bölümde; araştırmanın problem durumu, çalışmanın amacı, araştırma soruları, çalışmanın önemi ve araştırma boyunca kullanılan kavramların tanımlarına yer verilmiştir.

1.1 Problem Durumu

Eğitim, insanlığın aydınlık geleceğine doğru attığı en sağlam adımlardan biridir. Toplumların gelişimine şekil veren, bireylerin bilgi, beceri ve değerlerini şekillendiren eğitim; insanların potansiyellerini keşfetmelerine, dünyayı anlamalarına ve topluma değerli katkılarda bulunmalarına olanak sağlar. Eğitim, bir ülkenin ekonomik, sosyal ve kültürel gelişiminin temel direğidir ve geleceği inşa etmenin anahtarıdır. “Eğitim yaygın biçimde ‘insanın kişiliğini besleme süreci’ ve ‘insan sermayesine yapılan yatırım’ olarak kabul edilmektedir” (Zembat, R. (Ed.), 2016, s. 32). Eğitim, kısa bir süreç değildir, yaşam boyu devam eder. Kişinin tutum ve davranışlarında belli bir süreç kapsamında bilgi ve birikim sahibi olmasına eğitim adı verilir ve bu süreç doğumdan ölüme kadar sürer (Algan, Özkut ve Kaya, 2012).

Eğitim sürecinin en önemli basamağı okul öncesi eğitim kurumlarıdır. Çocuklar ihtiyaç duydukları tüm bilgi ve deneyime sahip olarak doğmazlar, çocuğa yeni öğrenme fırsatları ve olanakları hazırlayan ortam, onun gelecekteki başarısı için önemlidir (Yavuzer, 2003). Okul öncesi eğitim veren kurumlarda görevli öğretmenler bu sürecin en önemli yapı taşlarıdır. Çocukların öğrenme ihtiyaçlarını, onların ilgi ve yeteneklerine göre karşılamakla sorumludurlar. Bu sorumluluğu yerine getirebilmek için de öğretmenin donanımlı ve yeniliklere açık olması gerekmektedir.

Dünyamızın son yıllarda yaşadığı gelişmelerin, çeşitli bilgi ve beceri alanlarını genişletmesiyle birlikte, özellikle ekonomik kuruluşlar ve araştırmacılar tarafından üzerinde durulan finansal okuryazarlık; bir yaşam becerisi olarak görülmektedir (Çelikten, 2020). Küresel salgın sürecinde yaşadığımız zorlu dönem, Dünya ekonomisini bir krize sürüklemiştir. Türkiye dahil olmak üzere, ekonomik kriz, finansal okuryazarlığın önemini bir kez daha vurgulamıştır. Tural Sönmez (2022) çalışmasında; bireylerin harcama yapmaları ve tasarruf etmeleri konusunda mantıklı kararlar verebilmesi için finansal okuryazarlığın öneminin ön plana çıktığını

belirtmiştir. Günlük yaşantımızda karşımıza çıkan finansal olaylara (alışveriş, borçlar vb.) karşı tutumumuz gelecekteki refahımız için önem teşkil etmektedir. Bilinçli bir tüketici olabilmenin en önemli adımı iyi bir finansal okuryazar olmaktır. Bu sebeple, bireylere erken yaşlardan itibaren finansal okuryazarlık konusunun önemi benimseltilmelidir (Ertoğrul, 2020; Çelikten, 2020; Köroğlu, 2021; Yiğit, 2022; Gür, 2022). Bu alanda, okul öncesi öğretmenleri büyük bir rol oynamaktadır. Okul öncesi öğretmenlerinin finansal okuryazarlık konusunda yeterli bilgiye sahip olmaları, okul öncesi dönemdeki çocuklara bu konuda eğitim sağlayabilmeleri açısından önemlidir.

Okul öncesi öğretmenlerinin finansal okuryazarlık bilgi düzeylerini tespit etmek için öncelikle ölçme yapılması gerekmektedir. İlgili alan yazında, öğretmenlerin finansal okuryazarlık düzeylerini inceleyen nadir de olsa çalışmalar bulunmaktadır. Fakat öğretmenlerin geniş kitlede finansal okuryazarlık seviyelerini ölçmek için etkili biçimde kullanılabilecek bir ölçek bulunmamaktadır. Bu çalışmada; ilgili alan yazına kaynak kazandırması amacıyla “Okul Öncesi Öğretmenleri için Finansal Okuryazarlık Ölçeği” geliştirilmesi hedeflenmektedir.

Aktarılan bilgiler doğrultusunda, bu çalışmada: “Okul Öncesi Öğretmenleri için Finansal Okuryazarlık Ölçeği geçerli ve güvenilir midir?” ve “Okul öncesi öğretmenlerinin finansal okuryazarlık düzeyleri, öğretmenlerin demografik özellikleri açısından farklılık göstermekte midir?” sorularına yanıt aranmaktadır.

1.2 Çalışmanın Amacı

Finansal okuryazar olmanın günümüzdeki önemi tartışılırken özellikle okul öncesi ve finansal okuryazarlık alanında ulusal kaynaklar tarandığında alan yazında mevcut olan eksikliğin giderilmesi ve yeni yapılacak olan çalışmalara kaynak sağlaması hedeflenmiştir. İlgili ulusal alan yazında okul öncesi öğretmenlerinin finansal okuryazarlık becerilerini derecelendirmeye yönelik tasarlanan bir ölçeğe rastlanmamaktadır. Bu çalışmada, ilk etapta “Okul Öncesi Öğretmenleri için Finansal Okuryazarlık Ölçeği” geçerlik-güvenirlik çalışmalarının yapılarak alan yazına faydalı olacak bir ölçek geliştirilmesi, sonrasında ise okul öncesi öğretmenlerinin finansal okuryazarlık becerilerinin değerlendirilmesi ve bu değerlendirme yapılırken demografik özelliklerinin etkisinin incelenmesi amaçlanmaktadır.

1.3 Araştırma Soruları

Okul öncesi öğretmenlerinin finansal okuryazarlık becerilerinin incelenmesinin amaçlandığı bu araştırmada; aşağıda belirtilen sorulara yanıt aranmıştır.

- 1) Okul öncesi öğretmenlerinin finansal okuryazarlık becerilerini ölçmek için geliştirilen ölçek geçerli ve güvenilir midir?

Bu araştırmada; geliştirilen ölçeğin geçerliliği ve güvenilirliği sağlandıktan sonra, aşağıdaki diğer soruların yanıtları aranacaktır.

- 2) Okul öncesi öğretmenlerinin finansal okuryazarlık becerileri hangi düzeydedir?
- 3) Okul öncesi öğretmenlerinin finansal okuryazarlık becerileri bağımsız değişkenlere göre farklılık göstermekte midir?
 - 3.1 Okul öncesi öğretmenlerinin finansal okuryazarlık becerileri cinsiyet değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?
 - 3.2 Okul öncesi öğretmenlerinin finansal okuryazarlık becerileri yaş değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?
 - 3.3 Okul öncesi öğretmenlerinin finansal okuryazarlık becerileri öğrenim durumu değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?
 - 3.4 Okul öncesi öğretmenlerinin finansal okuryazarlık becerileri öğretmenlik hizmet süresi değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?
 - 3.5 Okul öncesi öğretmenlerinin finansal okuryazarlık becerileri medeni hâl değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?

1.4 Çalışmanın Önemi

İnsanlık olarak yaşadığımız zorlu geçen küresel salgından sonra Dünya ekonomik krize sürüklenmiştir. Bu küresel salgın zamanında alınan önlemler; ekonomi ve eğitim alanlarında belirgin değişikliklere yol açmıştır (Ardahan, 2022). Türkiye'nin de içinde bulunduğu ekonomik kriz finansal okuryazar olmanın önemini bir kez daha vurgulamıştır. Erken yaşlardan itibaren öğrenilen bilgiler hayat boyu kalıcı olmasının yanı sıra; bireylerin karşılarına çıkan zorluklar ile başa çıkmasında hazır bulunmalarına katkı sağlar. Bu çalışma; finansal okuryazarlık becerilerinin, bireylerin yaşamları boyunca karşılaştıkları mali kararlarını etkileyebileceği okul öncesi dönemde değerlendirilmesine odaklanmaktadır. Bu durum, çocukların finansal

bilincini erken yaşlarda geliştirmelerine yardımcı olabilir ve gelecekteki mali başarılarına olumlu bir katkıda bulunabilir. Buradan yola çıkarak; okul öncesi dönemde finansal okuryazarlık eğitimi almanın ne kadar önemli olduğu anlaşılmaktadır.

Okul öncesi dönem çocuklarının finansal okuryazarlık eğitimi almaları okul öncesi öğretmenleri tarafından sağlanacağı için okul öncesi öğretmenlerinin de finansal okuryazarlık konusunda yeterli bilgiye sahip olması gerektiğı düşünölmektedir. Okul öncesi öğretmenleri, çocukların temel finansal kavramları öğrenmelerine ve mali becerilerini geliştirmelerine ilk rehberlik eden kişilerdir. Bu çalışma; öğretmenlerin kendi finansal okuryazarlık düzeylerini değerlendirerek, öğrencilerine daha etkili bir şekilde finansal eğitim sağlama kapasitelerini artırmalarına yardımcı olabilir. Tüm bunlar göz önünde bulundurulduğunda; yapılan çalışmanın araştırmaya değer bir konu olduğu ortaya çıkmaktadır.

Finansal okuryazarlık ve okul öncesi dönem öğretmenleri ele alındığında; konu hakkında var olan kuramsal bilgi ağında yeterli çalışma bulunmamaktadır. Alan yazında finansal okuryazarlık konusunda birçok araştırmaya rastlanırken, erken yaşlarda eğitimin öncüsü olan okul öncesi öğretmenleri konusunda sınırlı sayıda yurt dışı kaynaklı çalışma yapılmıştır (Jayaraman, Jambunathan ve Adesanya, 2022; Jayaraman, Jambunathan ve Adesanya, 2019; Leumann, 2017; Sawatzki ve Sullivan, 2017; Gold, 2016; Way ve Holden, 2009). Ülkemizin öğretmenlerinin yirmi birinci yüzyılın getirdiğı yeniliklere uyma becerilerinin geliştirilmesi önem arz ederken, finansal okuryazarlık becerilerinin geliştirilmesi yok sayılmamalıdır.

Öğretmenlerin finansal okuryazarlık becerilerinin ölçölmesi bu bağlamda önem teşkil etmektedir. Özellikle okul öncesi öğretmenlerinin finansal okuryazarlık düzeyini ölçmeye yönelik az sayıda ölçek bulunduğu için bu çalışma bu eksikliği gidermektedir. Araştırma kapsamında geliştirilen ölçek; pedagojik açıdan değerli bir araç olarak öğretmenlerin finansal okuryazarlık düzeylerini objektif bir şekilde değerlendirmelerine imkân tanımaktadır. Böylelikle, eğitimcilerin kendi finansal okuryazarlık seviyelerini anlamalarını ve öğrencilere daha etkili bir şekilde finansal bilgi aktarabilmelerini sağlayarak eğitimde kaliteyi artırabilir. Araştırma çerçevesinde geliştirilip kullanılacak olan: “Okul Öncesi Öğretmenleri için Finansal Okuryazarlık Ölçeğı” okul öncesi öğretmenlerini kapsayan finansal okuryazarlık çalışmalarına ışık

olup; kaynak kazandırması açısından önemlidir. Bu özgün ölçme aracı, finansal okuryazarlık eğitimine yeni bakış açıları getirebilir ve bu alandaki araştırmalara yeni yönler çizebilir. Bu nedenle yapılan çalışmanın öncü ve yenilikçi olduğu, ulusal alan yazına büyük katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu araştırmanın sonucunda; okul öncesi öğretmenlerinin pedagojik açıdan değerli bir araştırma konusu olan finansal okuryazarlık eğitimine katkı sağlaması ve okul öncesi dönem çocuklarına aktarılmasına önem verilmesi, öğretmenlerin hizmet içi eğitim programlarında yer bulması beklenmektedir.

1.5 Tanımlar

Finansal Okuryazarlık: Bilinçli mali kararlar almak ve sonucunda kişisel mali refahı sağlamak için gereken farkındalık, bilgi, tutum, beceri ve davranışların bütünüdür (Atkinson ve Messy, 2012).

Finansal Eğitim: Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'na göre finansal eğitim; finansal konuda bilinçlendirilmek, finansal erişimin ve mali konularda bilgi sağlanmasının iyileştirilmesi, kişilerin tüketim, yatırım ve tasarruf davranışları konusundaki bilgi birikimlerinde değişiklikler meydana getirmek ve meydana gelen değişiklikleri ülkenin ve kişinin ekonomik esenliğini sağlamak için oluşturulmuş bir süreçtir (Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası [TCMB], 2011).

Beceri: Yeteneğe ve eğitime bağlı olarak, kişinin bir görevi yerine getirme ve bir işlemi amaçlı bir şekilde sonuçlandırma yeteneği şeklinde tanımlanır (TDK, 2022).

Tasarruf: Türk Dil Kurumu'na göre tutum, para, mal vb. biriktirme anlamına gelmektedir (TDK, 2022).

Bütçe: “Belirli bir zaman süresini kapsayan finansal planlamaya bütçe denilir” (Arıkan, 2021).

Birikim: Gelecek için veya farklı sebeplerle para ya da çeşitli materyallerin bir köşede saklanıp çoğaltılmasına verilen isim olarak tanımlanmıştır.

Yatırım: Bir kazanç elde etme amacıyla maddi varlığının bir kısmını bir işe, kuruma ya da kişiye aktarmaktır.

Borç: “Geri verilmek üzere alınan veya ödenmesi gerekli para veya başka bir şey; takanak, verecek” (TDK, 2022).

Bölüm 2

Alan Yazın Taraması

Bu bölümde; okul öncesi eğitimi, finansal okuryazarlık, finansal okuryazarlık eğitimi ile ilgili genel bir bakış sunulmuş ve bu kapsamda yapılmış çalışmalara yer verilmiştir.

2.1 Okul Öncesi Eğitimi

Okul öncesi eğitimi, 14. Milli Eğitim Şurasında “0-72 ay grubundaki çocukların gelişim düzeylerine ve bireysel özelliklerine uygun, zengin uyarıcı çevre imkanları sağlayan, onların bedensel, zihinsel, duygusal ve sosyal yönden gelişmelerini destekleyen, kendilerini toplumun kültürel değerleri doğrultusunda en iyi biçimde yönlendiren ve ilköğretime hazırlayan, temel eğitim bütünlüğü içerisinde yer alan bir eğitim sürecidir” şeklinde tanımlanmıştır (MEB, 1993, s. 233).

Okul öncesi eğitimi; Türkiye’de henüz zorunlu eğitim kapsamına giremese de 0-72 ay grubundaki çocukların, zorunlu eğitime dahil olan ilkokula hazır bulunuşlukları açısından büyük önem taşımaktadır. Okul öncesi eğitim; çocukların yaşamının temel aşamalarını oluşturan önemli bir adımdır. Bu dönem; çocukların dil becerilerini geliştirdiği, sosyal ve duygusal yeterliliklerini keşfettiği, dünyayı merakla tanımaya çalıştıkları, temel matematik kavramlarını öğrendikleri ve yaratıcılıklarını geliştirdikleri kritik bir süreçtir. Okul öncesi eğitim, çocukların öğrenmeye olan ilgisini artırır, özgüvenlerini güçlendirir ve gelecekteki eğitim hayatlarının temelini oluşturur. Aynı zamanda çocukların sosyal becerilerini geliştirir, empati kurmayı öğretir ve başkalarıyla iş birliği yapmayı teşvik eder. Çocukların potansiyellerini keşfetmelerine, öğrenmeyi sevmelerine ve yaşamlarının ilerleyen safhalarında daha başarılı, mutlu ve sorumlu bireyler olmalarına katkı sağlar. Okul öncesi dönemde çocuğun edindiği bilgiler, alışkanlıklar ve beceriler; onun gelecekte başarılı olmasını sağlayacaktır (Zembat, R., (Ed.), 2016). Bu nedenle, okul öncesi eğitimin önemi toplumun geleceği ve çocukların bireysel gelişimi açısından vazgeçilmezdir.

Yaşam boyu eğitimde, okul öncesi eğitim en temel ve en önemli basamak olduğundan dolayı eğitim sisteminde büyük önem teşkil etmektedir. Türkiye’de okul öncesi eğitim dahil olmak üzere tüm eğitim kademelerinin amaçları, Türk Milli Eğitimi’nin genel amaçları kapsamında belirlenmektedir.

Millî Eğitim Bakanlığı (1973: s. 5101-5102), 1739 sayılı kanuna göre:

Türk Millî Eğitimi'nin genel amacı, Türk milletinin bütün fertlerini,

1. Atatürk İnkılap ve ilkelerine ve Anayasa'da ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk milletinin millî, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan; insan haklarına ve Anayasa'nın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış hâline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek,

2. Beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren ve topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek,

3. İlgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların, kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak,

4. Böylece, bir yandan Türk vatandaşlarının ve Türk toplumunun refah ve mutluluğunu artırmak; öte yandan millî birlik ve bütünlük içinde iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek ve hızlandırmak ve nihayet Türk milletini çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı, seçkin bir ortağı yapmaktır.

Bu amaçlar temel alınarak, okul öncesi eğitiminin amaçları aşağıda sıralanmıştır (MEB, 2013, s. 10):

Okul öncesi eğitiminin amaç ve görevleri, millî eğitimin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak;

1. Çocukların beden, zihin ve duygu gelişimini ve iyi alışkanlıklar kazanmasını sağlamak,

2. Onları ilkokula hazırlamak,

3. Şartları elverişsiz çevrelerden ve ailelerden gelen çocuklar için ortak bir yetiştirme ortamı yaratmak,

4.Çocukların Türkçeyi doğru ve güzel konuşmalarını sağlamaktır.

Okul öncesi dönemde öğrenme hızlı bir şekilde gerçekleşir. Sosyal, duygusal, motor, bilişsel ve dil gelişiminin temelleri bu çağda atılır. MEB (2013)'e göre yaşamın temel dönemi, okul öncesi dönemdir ve bu süreçte öğrenme hızı oldukça yüksektir. Her yaş grubundaki çocuklar için genel gelişim özellikleri ortaktır; ancak her çocuk, kendine özgü niteliklere sahiptir (MEB, 2013). Yavuzer (2003)'in yayınladığı bir çalışmada; okul öncesi eğitimin temel ilkelerinden yola çıkarak; okul öncesi eğitimin asıl hedefinin, çocuğun içindeki doğal yetenekleri en üst seviyede geliştirmek olduğundan bahsedilmiştir. Çocuğun bu yetenekleri keşfetme ve geliştirmesinde en büyük yardımcı ilk olarak çocuğun ailesi, sonrasında ise okul öncesi öğretmenidir. Son yıllarda okul öncesi eğitime verilen değer büyük bir artış gösterirken, devlet yetkilileri okul öncesi eğitimi kapsamında çalışmalarını artırmışlardır. Kaliteli erken çocukluk eğitimi ve bakımına eşit erişimin, tüm çocukların yaşam boyu öğrenme süreçlerine katkı sağlayabileceğini ve ailelerin çeşitli eğitimsel ve sosyal ihtiyaçlarını destekleyebileceğini kabul eden hükümet yetkilileri, bu alana yönelik kaynakları son on yılda artırmışlardır (OECD, 2017).

2.2 Finansal Okuryazarlık

Finansal okuryazarlık, son yıllarda adını çok duyduğumuz bir kavram hâline gelmiştir. Yirmi birinci yüzyılın becerilerinden biri olarak karşımıza çıkan bu kavram, birçok araştırmaya konu olmuştur. Alan yazın taramasının bu kısmında; geçmişten günümüze finansal okuryazarlığı konu edinmiş çalışmaların, finansal okuryazarlığı özgün şekilde tanımlamalarından ve finansal okuryazarlığın öneminden bahsedilmiştir.

2.2.1 Finansal okuryazarlığın tanımı. Finansal okuryazarlık yıllar boyu farklı şekillerde tanımlanmaya çalışılmıştır. Finansal konularda, insanların bilgi, beceri ve tutumlarının birleşimi olarak görülen bu yeterlik birçok araştırmacı tarafından özgün biçimde tanımlanmıştır. “Noctor ve diğerlerinin (1992) yaptıkları tanım finansal okuryazarlık hakkında bilinen en eski tanımlardan biridir. Yazarlara göre finansal okuryazarlık bireylerin paralarını yönetirken bilinçli değerlendirmeler yapabilmesi ve efektif kararlar alabilmesidir” (Goel ve Khanna, 2013, 338; akt. Ergün, Şahin ve Ergin, 2014, s. 848). Bu tanım; Finansal Hizmetler Kurumu (FSA), İngiltere'deki Ulusal

Sürekli Yetişkin Eğitim Enstitüsü (NIACE), ANZ Bankası ve Avustralya'daki yetişkin okuryazarlık konseyinin de arasında bulunduğu birden fazla araştırma tesisi için kabul edilmiştir (Ergün ve diğerleri, 2014).

Sosyo-Finansal Araştırmalar Enstitüsü (ISFS), finansal okuryazarlık için; bireylerin ekonomik zenginliğini etkileyen bireysel mali durumları yönetme, okuma, analiz etme ve iletişim kurma yeteneğidir; bu yetenek, mali seçeneklerin ayrımını yapabilmek, para ve mali konuları rahatlıkla tartışabilme, gelecek için planlama yapma ve genel ekonomik olaylara etkin bir şekilde tepki verme becerilerini içerdiğini bildirmiştir (Vitt, Anderson, Kent, Lyter, Siegenthaler ve Ward, 2000). Mason ve Wilson (2000)'a göre; kişinin finansal terimlerin ve muhtemel mali sonuçların farkında olarak karar verme becerisi, gerekli bilgileri öğrenme, anlama ve değerlendirme yeteneğini içerir. Kim (2001), kişinin modern bir toplumda varlığını devam ettirebilmesi için sahip olması gereken temel finansal bilgiler bütünü olduğunu bildirmiştir.

Moore (2003) finansal okuryazarlığın; bilginin etkili kullanımı ve pratik deneyimin bir araya gelmesiyle elde edildiğini, bu nedenle bireylerin bu unsurları gösterdiklerinde finansal okuryazar olarak kabul edileceğini belirtmiştir. Fox, Bartholomae ve Lee (2005), finansal okuryazarlığı; bir bireyin finansal enstrümanları algılama yetkinliğini ve becerisini dile getirir; tüketicinin mali karar alma sürecini etkili bir şekilde açıklar olarak tanımlamışlardır. Wagland (2006), finansal okuryazarlığın; finansal kararlarla ilişkili verilerin incelenmesi, bu verilerin yorumlanması ve finansal sorunları çözmeye yardımcı olacak şekilde kullanılabilmesini içeren temel becerilere de sahip olmayı gerektiren bir süreç olduğunu ifade etmiş ve bu sürecin; finansal bilgiye erişme, kavrama, açıklama ve karar verme aşamalarını içerdiğini belirtmiştir.

Worthington (2006)'a göre finansal okuryazarlık; toplumun ekonomik durum ve koşullarının mevcut durumunu ifade edebilmek, ekonomik düzenin farkındalığına ulaşmayı ve toplumun kararlarını etkileyen ekonomik durumu anlamayı içerir. Johnson ve Sherraden (2007) için finansal okuryazarlık; finansal eğitimi ve finansal kurumlar ile hizmetlere ulaşımı kapsayan bir kavramdır. Danes ve Haberman (2007) finansal okuryazarlığı; başarılı bir şekilde faaliyet göstermek için karmaşık finansal dünyada hesaplama, yorumlama, iletişim kurma, bağımsız kararlar alma ve bu

süreçlerden kaynaklanan işlemleri yapabilme kabiliyeti olarak tanımlamışlardır. Finansal okuryazarlık; bireylerin finansal enstrümanları kavrama ve kullanma yetisidir (Servon ve Kaestner, 2008; akt. Çelikten, 2020).

Lusardi (2008)'e göre finansal okuryazarlık; finansal enstrümanlarla ilişkili terimlerin farkındalığı, finansal karar verme için gereken bilgileri anlama, edinme ve değerlendirme sürecini içerir. Robb ve Sharpe (2009)'a göre finansal okuryazarlık, kişinin bireysel finansla alakalı önemli terimleri kavrayabilmesidir. Remund (2009), finansal okuryazarlığı; kişinin ekonomik koşullardaki değişimleri göz önünde bulundurarak basit finansal enstrümanları anlayabilme ve açıklayabilme, kısa süreçte etkili kararlar alma ve uzun süreçte mali planlar kurabilme yordamıyla kişisel mali durumunu yönetme yeteneği olarak tanımlamıştır. Başka bir ifadeyle; Miller, Godfrey, Levesque ve Stark (2009), yatırımcıların ve insanların bilinçli tercihler yapabilme, acil ihtiyaçlar için başvurabilecekleri kaynakları bilmeleri, finansal gönençlerini artırma ve finans konularında etkili olabilmeleri için finansal terimleri, araçları ve olası risk faktörlerini idrak etmeye dayalı yetenek ve yeterliliklerin bir araya gelmesi olduğunu belirtmişlerdir. Mandell (2009), finansal okuryazarlığı; karmaşık finansal terimleri analiz etme ve geleceğe dair kişinin kendi çıkarı için bilinçli finansal tercihler yapabilme yeteneğidir şeklinde tanımlamıştır.

Huston (2010)'a göre kişinin finansal konularda karar alma yeteneği ve bu finansal bilgileri kullanma yeterliği finansal okuryazarlık olarak tanımlanmaktadır. Gutter, Garrison ve Çopur (2010), finansal okuryazarlığın; maddi kazanç elde etme, masraf etme, biriktirme, borçlanma ve yatırım gibi para yönetiminin çeşitli yönlerini içeren bir kavram olduğunu belirtmişlerdir. Gale ve Levine (2011)'in görüşlerine göre, finansal okuryazarlık; varlık ve maddi kazancın kullanılması ve yönetilmesiyle ilgili farkındalık sahibi davranış sergileme kabiliyetidir. OECD finansal okuryazarlık ölçüm raporlarında finansal okuryazarlık; bilinçli mali kararlar almak ve sonucunda kişisel finansal zenginliği sağlamak için gereken bilgi, farkındalık, tutum, davranış ve becerilerin bütünü şeklinde tanımlanmıştır (Atkinson ve Messy, 2012).

Sohn, Joo, Grable, Lee ve Kim (2012) finansal okuryazar olmayı; günlük hayatın maddi kararları ve potansiyel zorluklarını yönetebilmek için gerekli yeterliklere ve finans dünyasında bu durumlarla başa çıkabilme yetkinliğine sahip olmak olarak bildirmişlerdir. Finansal okuryazarlık; kişilerin hayatları süresince,

finansal gönençlerini hedefleyerek öğrendiği veriler ve maharetlerle maddi kaynaklarını etkili bir şekilde kullanabilme kabiliyetini ifade eder (President's Advisory Council on Financial Capability (PACFC), 2013). Finansal okuryazarlık; Hastings, Madrian ve Skimmyhorn (2013) için, finansal ürünlerle ilgili bilgiye, finansal terimlere ve mantıklı finansal kararlar vermek için gerekli sayısal yeteneklerin bulunmasıdır. Lusardi ve Mitchell (2014) ise, bireylerin ekonomik bilgileri analiz etme, tasarruf, borç ve maddi planlama yapma konusunda mantıklı karar verme yetenekleri olarak belirtmişlerdir.

Fernandes, Lynch ve Netemeyer (2014) finansal okuryazarlığın; bireyin uzun ve kısa müddette bireysel finansal kararları kavrama ve alma yeteneğinin bir göstergesi olduğunu vurgulamışlardır. TCMB (2015), kişinin kazanç ve harcamalarını idare ederken güvenilir ve mantıklı tercihlerde bulunmasını sağlayan mali beceriye sahip olması ve bu tercihleri uygulayarak toplumsal ve bireysel zenginliği artırma yeteneği olduğunu bildirmiştir. Lucey, Agnello ve Laney (2015) tarafından, finansal materyalleri anlama ve etkili bir biçimde kullanma kabiliyeti finansal okuryazarlık olarak tanımlanır. Finansal okuryazarlık, en belirgin şekliyle; UNICEF (2012) tarafından: “Para ve varlıkların yönetimi, bankacılık, yatırımlar, kredi, sigorta ve vergiler konularında ilgili, eğitilmiş ve bilgili olmak; para ve varlık yönetiminin altında yatan temel kavramları anlamak ve bu bilgi ve anlayışı finansal kararları planlamak, uygulamak ve değerlendirmek için kullanmak” olarak tanımlanmıştır.

Finansal okuryazarlık; PISA 2012 sonuçlarının bulunduğu raporda: “Bireylerin ekonomik yaşama katılmalarına, finansal refahlarını iyileştirmelerine katkı sağlayacak çeşitli finansal bağlamlarda etkin kararlar alabilmeleri için gerekli finansal kavramları ve riskleri bilmesi ve bu bilgileri uygulamaya dönüştürme beceri, motivasyon ve özgüvenine sahip olmasıdır” olarak belirtilmiştir (OECD, 2014; akt. Çelikten, 2020, s.21). Yiğit (2022, s.10): “Mantıklı karar alma ve karar verme gibi birçok beceriyi (araştırma, karar verme, karar alma, sorgulama, bütçe oluşturabilme, finansal bilgi vb.) kendi kapsamında ihtiva eden önemli bir okuryazarlık becerisi vardır: Finansal okuryazarlık” olarak tanımlamıştır. “Finansal okuryazarlık, bireylerin gelirlerini, birikim ve yatırımlarını akıllıca değerlendirip, bütçelerini doğru yönetebilme yetkinliğine sahip olma şeklinde tanımlanabilir” (Finansal Okuryazarlık ve Erişim Derneği [FODER], 2023).

Geçmişten, günümüze kadar farklılaşan bu tanımlardan yola çıkarak; finansal okuryazarlığı kısaca, finansal bilgi gerektiren konulara hâkim olarak, mantıklı finansal karar verme yetisi olarak tanımlayabiliriz.

2.2.2 Finansal okuryazarlığın önemi. En basit hâliyle finansal okuryazarlık; bireylerin kişisel ve ekonomik hayatlarında gerekli finansal bilgi ve becerilere sahip olmalarını ifade eder. Bu beceriler; gelir ve giderleri yönetmek, borçlanma ve yatırım gibi finansal kararlar almak, bütçe oluşturmak, finansal ürünleri anlamak ve kullanmak gibi konularda yetkinlik sağlar. Gelecek nesillere sınırlı kaynakları koruyarak devretmek için hızla artan nüfusun, tasarruf bilincine dayalı planlaması, ekonomi becerisinin hem mikro hem de makro düzeylerde kullanılmasını gerektirir (Önlen, 2022). Finansal okuryazarlık sayesinde bireyler; finansal geleceklerini planlayabilir, riskleri azaltabilir ve daha sağlıklı mali kararlar alarak daha güvenli ve güçlü bir finansal duruma sahip olabilirler. Ülkemizdeki tasarruf oranlarının artırılmamasının incelendiği bir dönemde, finansal okuryazarlık kavramı günlük yaşantımızda giderek daha fazla tartışılan konulardan biri olarak öne çıkmaktadır (Aydın, 2018). Son dönemde özellikle teknoloji alanındaki ilerlemeler, küresel finans dünyasının karmaşıklaşması, toplumun değişen ve artan beklentileri, artan bireysel ihtiyaçlar gibi etmenler finansal bilgi ve becerinin kaçınılmaz hâle gelmesine yol açmıştır (Yiğit, 2022). Finansal okuryazarlık, günümüzde giderek artan bir öneme sahip olan önemli bir beceridir. Bireylerin maddi refahını etkileyen ve finansal kararları verirken kritik bir rol oynayan finansal okuryazarlık, kişisel ve toplumsal düzeyde pek çok fayda sağlar. Fidancı (2021) çalışmasında; bireylerin günlük yaşamlarında hesaplamalar yapmaları, para transferleri gerçekleştirmeleri, faturaları okumaları, bütçeler oluşturmaları, kredi kartları kullanmaları, faiz hesaplamaları yapmaları, emeklilik dönemi için birikim sağlayabilmeleri, tasarruf planları yapabilmeleri ve sağlık ile bakım ihtiyaçları için plan yapabilmeleri gibi temel yaşam becerileri göstermelerinin; yüksek düzeyde finansal okuryazarlık yeterlikleriyle ilişkili olduğunu bildirmiştir. Özellikle finansal okuryazarlık sayesinde bireyler, finansal ürünleri anlama ve kullanma becerisine sahip olur. Giderek artan bir tüketici nüfusu hâline gelen bireylerin, ihtiyaçlarını ve isteklerini karşılayacak kaynaklara sahip olmak için mevcut dünya kaynaklarıyla yetinerek toplumsal finansal refahı artırmak amacıyla finansal okuryazarlık düzeyinin yükseltilmesi hedeflenmelidir (Ertoğrul, 2020). Kredi kartları, yatırımlar, emeklilik planları gibi karmaşık finansal kararlar hakkında yeterlik sahibi

olan bireyler; daha bilinçli ve etkin finansal kararlar alabilirler. Bu da uzun vadede mali açıdan daha güvenli ve kârlı bir gelecek inşa etmelerine yardımcı olur.

Finansal okuryazar olmayan bireyler, tüketici hakları konusunda yeterli bilgi sahibi olmadıkları için sahte yatırım fırsatlarına, kredi dolandırıcılıklarına ve diğer finansal sahtekârlıklara düşme riski taşırlar. Finansal hataların bedeli, finansal okuryazarlık eksikliğiyle ilişkilidir ve bu eksiklik hem bireyler hem de toplum açısından zarar teşkil etmektedir (Lusardi, 2008). Ayrıca, finansal okuryazarlık eksikliği toplumda gelir eşitsizliğini artırabilir. Finansal okuryazar olmayan bireyler, finansal ürünlerden ve yatırım fırsatlarından yeterince faydalanamazlar ve mali refahlarını artırmada zorluk yaşarlar. Bu da toplum içinde ekonomik farklılıkların daha da derinleşmesine sebep olarak krizlere yol açabilmektedir. Küresel boyutta meydana gelen finansal krizler, sermaye piyasasının karmaşık yapısı ve doğal kaynakların sınırlı olması gibi nedenler, finansal farkındalığın büyük öneme sahip olduğunu göstermektedir (Erkılıç, 2019). 2008 yılında yaşanan büyük durgunluk adı verilen ekonomik kriz, birçok ülkeyi etkileyerek finansal anlamda zor zamanlar yaşatmıştır. Özellikle 2008 ekonomik krizinin ardından, finansal okuryazarlığın önemi artmış ve daha fazla dikkat çekmiştir (Karaaslan, 2020). Temizel ve Özgüler (2015) yayınladıkları çalışmada; dünya genelinde kabul gören bir görüşe göre, 2008’de yaşanan finansal krizinin temel nedenlerinden biri olan düşük finansal okuryazarlığın; etkili bir şekilde ele alınması için en etkili yolun finansal eğitim olduğunu savunmuşlardır. Finansal kriz dönemlerinde, finansal okuryazar olmayan bireylerin yanlış finansal kararları, ekonomik dengesizliklerin artmasına ve krizlerin daha ciddi boyutlara ulaşmasına yol açabilir. Bu sebeple, geçmiş yıllarda finansal okuryazarlık konusu devletler, ekonomistler, bankalar, eğitimciler ve politikacılar gibi çeşitli zümreler tarafından sıkça gündeme getirilmiştir (Köroğlu, 2021).

Orton (2007)’a göre, finansal okuryazarlığın önemi ve gelişimi, yedi farklı alt başlık altında toplanmıştır (Ertoğrul, 2020). Bunlar:

- Demografik değişkenler sürekli farklılaşmaktadır.
- Mali piyasalar sürekli güncellenmektedir.
- İstihdam ve emeklilik yapıları güncellenmektedir.
- Tüketiciler piyasalarda daha fazla etkin olmaktadır.

- Zayıf, hatalı, zarar verecek mali hükümlerin sonuçları daha önemli bir rol oynamaktadır.

- Finansal okuryazarlık düzeyi eğitim düzeyine paralel olarak toplum içerisinde istenilen seviyede değildir.

- Finansal okuryazarlığın genişlemesi ve ilerlemesi sosyal beraberliğe ve yakınlığa artı değer katabilir. (Orton, 2007; akt. Ertoğrul, 2020, s.12).

Bu faktörler göz önünde bulundurulduğunda; finansal okuryazarlığın gelişimi ve yaygınlaştırılması, toplumsal refahın artırılması ve finansal istikrarın sağlanması açısından önemli olduğunu söyleyebiliriz.

Benzer bir yolla finansal okuryazarlık; bireylerin bütçe yönetimi ve tasarruf becerilerini geliştirmesine yardımcı olur. Bireyin verdiği finansal kararlar, yaşamında çok önemli rol oynayan kararları içermektedir ve kişinin yaşam kalitesini belirleyen en etkili faktörlerden biridir (Arıkan, 2021). Doğru bütçe yapma ve tasarruf etme alışkanlıkları, maddi açıdan dengeli bir yaşam sürmeyi sağlar ve beklenmedik mali zorluklarla başa çıkmayı kolaylaştırır. Tüm bu finansal süreçlerin merkezinde, insanlar kredi çekmek, çevrimiçi alışveriş yapmak, kredi kartı kullanmak, ihtiyaç dahilinde para harcamak ve birikim yapmak gibi konularda finansal okuryazarlık becerisine sahip değillerse, olumsuz sonuçlarla karşılaşabilirler (Er, 2019).

Özetle; finansal okuryazarlık, bireylerin kişisel finansal refahını artıran, finansal kararlarını etkin bir şekilde yönlendiren, ekonomik istikrarı sağlayan ve tüketici haklarını koruyan önemli bir beceridir. Bilinçli finansal tercihlerde bulunabilen tüketiciler, düşük kaliteli ürünleri eler, ekonomik krizlerdeki zararları azaltır ve devlet yardımına ihtiyaç duymadan emeklilik ve sağlık ihtiyaçlarını giderebilirler (Arthur, 2012). Finansal okuryazarlığın yaygınlaştırılması, toplumun genel refahını artırmada ve sürdürülebilir ekonomik büyümeyi desteklemede kritik bir rol oynamaktadır. Bu nedenle, finansal okuryazarlık eğitime ve farkındalığın artırılmasına özel önem verilmelidir.

2.3 Finansal Okuryazarlık Eğitimi

Günümüzde ekonomik ve finansal dünyada meydana gelen hızlı değişimler, bireylerin finansal kararlarını bilinçli bir şekilde alabilme ihtiyacını artırmıştır. Gür

(2022) çalışmasında; kişiler için nitelikli bir finansal eğitimin, paranın değerini anlama, gelir ve tasarrufları doğru bir şekilde yönetme, borçlanma, harcama ve yatırımlar konusunda önemli kararlar alırken; riskleri azaltma bilgi ve yetisini kişilere kazandırdığını belirtmiştir. Bu nedenle finansal okuryazarlık eğitimi, bireylerin ve toplumun ekonomik refahını artırmada önemli bir rol oynamaktadır. Gelirlerin yönetimi, tasarruf etme, borçlanma, yatırım yapma ve emeklilik planlama gibi finansal konular, her birimizin günlük hayatında sürekli olarak karşılaştığı sorunlardır. Ancak, pek çok insan finansal konularda yeterli bilgi ve beceriye sahip değildir. Dünya Bankası ve Sermaye Piyasası Kurulu ortaklığıyla 2012 yılında Türkiye’de yapılan bir araştırmada; katılımcıların çoğunluğunun temel finans kavramlarına hâkim olmasına rağmen, daha karmaşık finansal konularda düşük performans sergilediği tespit edilmiştir (TEDMEM, 2016). İşte bu noktada finansal okuryazarlık eğitimi devreye girmektedir. Finansal eğitim, bireylerin veya yatırımcıların finansal ürünleri ve terimleri öğrenmelerine ve anlamalarına yardımcı olan bireysel gelişim sürecidir (Gür, 2022).

Finansal okuryazarlık eğitiminin amacı, bireylerin mali durumlarını daha iyi anlamalarını ve daha bilinçli finansal kararlar almalarını sağlamaktır. Bu sayede, kişisel borç yükünün azalması, tasarruf oranlarının artması ve finansal refahın artması beklenir. Önen (2022) yayınladığı çalışmasında; kişilerin günlük yaşamda sergilediği finansal davranışları, sahip oldukları bilgi ve tutumlara bağlı olarak şekillendirdiğini; bu nedenle finansal okuryazarlık becerisinin eğitim sürecinde kazanılmasının büyük önem taşıdığını belirtmiştir. Finansal okuryazarlık eğitimi, bireylerin finansal bilgi ve birikimlerini genişleterek, gelecekteki finansal risklere karşı daha dirençli olmalarını sağlar. Son dönemde yaşanan finansal piyasa gelişmeleri, nüfus değişiklikleri ve ekonomik yönetimdeki değişiklikler, finansal eğitimin önemine dikkat çeken unsurlardır (Ergün ve diğerleri, 2014). Finansal okuryazarlık eğitimi, sadece bireylerin kişisel finansal durumlarını iyileştirmekle kalmaz, aynı zamanda toplumun ekonomik istikrarına da katkı sağlar. Finansal olarak bilinçli ve güçlü bireyler, ekonomik krizler ve dalgalanmalar karşısında daha az etkilenirler ve daha dirençli bir ekonomi oluştururlar. Finansal eğitim sorunu, ekonomik durgunluk veya yavaşlayan büyüme dönemlerinde özellikle önemli hâle gelir; çünkü gelirler azalır, finansal ürünler daha yüksek maliyetli hâle gelir ve sıkıntılar daha belirgin bir şekilde görülür (Fabris ve Luburic, 2016).

Finansal okuryazarlık eğitimi, bireylere mali konularda bilgi ve beceri kazandırmayı amaçlayan bir eğitim programıdır. Holzman (2010), finansal bilginin kişilerin finansal tutumlarını, bu tutumların da finansal davranışlarını etkilediğini belirtmiş, finansal okuryazarlık becerilerinin bu temel bileşenlerin bir kombinasyonunu içermekte olduğunu ifade etmiştir (Holzman, 2010; akt. Önlen, 2022). Finansal okuryazarlık eğitimi; gelir ve giderlerin doğru bir şekilde yönetilmesini, tasarruf yapma alışkanlığının kazanılmasını, akıllıca borçlanma stratejilerinin benimsenmesini ve uygun yatırım fırsatlarının değerlendirilmesini içermektedir. Toplumda finansal okuryazarlık düzeyini arttırmak için, farklı özelliklere sahip her grup için makul finansal eğitim programları hazırlanmalıdır (Barmakı, 2015; akt. Gür, 2022). Barmakı (2015) bu grupların; anaokulu çocukları ve ilköğretim ile ortaöğretim seviyesindeki öğrenciler, yükseköğrenim gören öğrenciler, genç yetişkinler, ebeveynler, yaşlı bireyler, hassas gruplar (eğitim sistemi dışında kalan gençler, düşük eğitim seviyesine sahip gruplar, işsizler, sosyal açıdan dezavantajlı gruplar ve finansal zorluklar yaşayan bireyler), eğitimciler ve araştırmacılar olarak ayrılması gerektiğini ifade etmiştir (Barmakı, 2015; akt. Gür, 2022).

Finansal okuryazarlık eğitimi, hayat boyu süren bir süreçtir. Okul öncesi dönemden itibaren başlayarak, çocuklara temel finansal kavramlar öğretilir ve ilerleyen yaşlarda daha karmaşık finansal konular üzerinde çalışılır. Arthur (2012) çalışmasında; finansal okuryazarlık eğitimi ve öğreniminin, öğretim programı beklentilerinin doğrudan bakanlık veya finansal okuryazarlık kuruluşundan öğretmen aracılığıyla öğrencilere aktarılması olmadığını, bunun yerine; öğretmen ve öğrenciler arasında pedagojik bir etkileşimle, okulda öğrenmeyi destekleyen kaynaklar (idari belgeler, öğretmen ve öğrenci bilgisi ve tutumları, ders kitapları, web siteleri, atölyeler, ebeveynler, diğer öğretmenler vb.) kullanılarak gerçekleştiğini bildirmiştir.

Ayrıca finansal okuryazarlık eğitimi, yetişkinlerin de finansal bilgilerini güncellemelerini ve finansal hedeflerine ulaşmalarını sağlayacak bir fırsat sunar. Gökmen'in (2012) çalışmasına göre, finansal okuryazarlık eğitimi alan bireylerin finans eğitimi almamış olanlara kıyasla şu davranışların daha sık sergilendiği belirtilmiştir: Daha yüksek gelire sahip olabilmek, ihtiyacına uygun ürünleri daha doğru seçmek, emeklilik için daha fazla birikim yapabilmek, borçlar dengesini kurabilmek, mantıklı borç alabilmek, finansal amaçlar konusunda daha realist olmak, daha çok tasarruf edebilmek, yeterlikleri konusunda mübalağa etmemek, finansal

piyasalarda daha etkin gözükabilmek, finansal açıdan özgüvenli olabilmek, tüketici haklarına hâkim olabilmek, finansal ve bütçe planlaması yapabilmek (Gökmen, 2012, s. 47; akt. Er, 2019).

Elde edilen bu veriler doğrultusunda; finansal okuryazarlık eğitimi, bireylerin finansal konularda bilinçli ve güçlü olmalarını sağlayan önemli bir araçtır. Finansal okuryazarlık becerileri, geleceğe yapılan doğru yatırımlar ve finansal başarı için kritik bir rol oynamaktadır. Adalar (2019); son 10 yılda birçok ülke için önemli bir gündem maddesi hâline gelen bu hayati yaşam becerisinin, bireylerin yaşam kalitesini derinden etkilemesi nedeniyle eğitim yoluyla kazandırılması gerektiğini vurgulamıştır. Dolayısıyla, finansal okuryazarlık eğitimi her gün daha da önem kazanmaktadır ve toplumun refahı için vazgeçilmez bir unsur hâline gelmiştir.

2.4 Okul Öncesi Eğitim ve Finansal Okuryazarlık

Bu bölümde; alan yazındaki okul öncesi eğitim ve finansal okuryazarlık kavramları ele alınarak; okul öncesi eğitimde finansal okuryazarlığın önemi, öğretmenlerin finansal okuryazarlık becerileri ve okul öncesi öğretmenlerinin finansal okuryazarlık becerilerinden bahsedilmiştir.

2.4.1 Okul öncesi eğitimde finansal okuryazarlığın önemi. Okul öncesi eğitim dönemi, çocukların temel beceri ve davranışları geliştirdiği, karakterlerinin şekillendiği ve hayata hazırlık sürecine adım attığı kritik bir zaman dilimidir. Bu dönemde finansal okuryazarlığın önemi, çocukların gelecekteki finansal hayatlarına sağlam bir temel oluşturmada büyük rol oynamaktadır. OECD tarafından sıkça öne çıkarılan bu konuda, gençlerin mümkün olduğunca finansal eğitime erken giriş yapmaları desteklenmeli ve bu finansal eğitimin zorunlu eğitim kapsamına alınması göz önünde bulundurulmalıdır (TEDMEM, 2016). Finansal okuryazarlık eğitimi; çocuklara parayla ilgili birikim, tasarruf gibi temel kavramları anlama, para yönetimi becerilerini kazanma ve sağlıklı finansal kararlar alma konusunda eğitim vermek anlamına gelir. Er (2019) yaptığı çalışmada; küçük yaştaki bireyleri geniş bir ekonomi eğitimi yerine finansal okuryazarlık becerileriyle donatarak, yakın çevrelerindeki ekonomik hayata adım atmalarını sağlamanın da önemli bir konu olarak ortaya çıktığını belirtmiştir. Bu yaklaşım, onları ekonomik yaşama hazırlama açısından büyük önem taşır (Er, 2019).

Okul öncesi dönemde finansal okuryazarlığın öğretilmesi, çocukların yaşamlarının erken dönemlerinde para ve ekonomiyle ilgili bilinci artırır. Çocuklar, mali olarak güçlendirilmiş ve yetenekli hâle gelirlerse, tam potansiyellerini gerçekleştirebilirler; bu konudaki temel yapı taşı finansal eğitimidir (CYFI, 2013; akt. Amagir, Groot, Brink ve Wilschut, 2018). Bu sayede çocuklar, gelecekteki finansal zorluklarla daha iyi başa çıkabilirler ve daha bilinçli tüketici ve tasarruf sahibi bireyler olarak yetişirler. Çocuklar, önemli yaşam olaylarıyla ilişkilendirildiği zaman geleceği daha iyi anladıkları için, bankaya veya kredi birliğine aylık olarak yapılan ziyaretler, özellikle finansal konularda geleceğe yönelik daha büyük bir kavrayış geliştirmelerine yardımcı olabilir (Holden, Kalish, Scheinholtz, Dietrich ve Novak, 2009). Çocuklara verilen finansal okuryazarlık eğitiminin, onların kolayca anlayacağı şekilde; günlük hayatı içine alarak uygulanması önem teşkil etmektedir. Okul öncesinde sayı, kavram ve renkler, çocuğun düşünce yapısına uygun bir şekilde somut hâle getirilerek öğretilir (Yavuzer, 2003).

Finansal okuryazarlık eğitimi, çocuklara değerli finansal alışkanlıklar kazandırarak, harcama alışkanlıklarının olumlu yönde şekillenmesine yardımcı olur. Özkale (2018) çalışmasında; içinde bulunduğumuz zaman diliminde, insanlar çocuk yaşlardan itibaren kaliteli ve uygun fiyatlı ürün seçme, doğru para kullanma gibi finansal kararlar almak zorunda kaldıkları için; finansal okuryazarlık eğitiminin erken yaşlardan itibaren alınması gerektiğini belirtmiştir. Bu eğitim; para biriktirme, tasarruf etme ve bütçe yapma gibi temel becerileri öğretir, bu da çocukların gelecekte mali hedeflerine ulaşmalarını kolaylaştırır. Roos ve diğerleri (2005) yayınladıkları çalışmada; çocukların işlevsel düşünme becerisinin, finansal kavramları anlama yeteneklerini etkilediğini; tasarruf, gelir, masraf ve para birimi gibi ekonomik kavramların, işlevsel düşünme yeteneğini geliştiren çocuklar tarafından tamamen anlaşılabilir olduğunu vurgulamışlardır.

Okul öncesi dönemde çocukların finansal okuryazarlık eğitimi almaları, yaşamın erken dönemlerinden itibaren finansal konularda bilinçli ve sorumlu kararlar alabilmelerini sağlar. Jayaraman ve diğerleri (2019); yapılan araştırmaların, finansal okuryazarlık kavramlarına erken girişin, sonraki yaşamda sağlıklı finansal alışkanlıkları teşvik edeceğini göstermekte olduğunu belirtmişlerdir. Bu sayede çocuklar; gelecekteki finansal güvenlikleri için iyi bir temel atmış olurlar; mali konularda daha donanımlı ve başarılı bireyler olarak yetişirler. Türkiye’de finansal

okuryazarlık alanında verilen eğitimler incelendiğinde okul öncesi dönem çocuklarını kapsayan bir program bulunmadığı görülmektedir. Tican, Başaran, Gürdal ve Altıntaş (2021) yaptıkları çalışmada; Türkiye’deki finansal eğitim programları incelendiğinde, genellikle çocuklar, gençler ve yetişkinler için tasarlandıkları, anaokulu çağındaki çocuklar için neredeyse hiç özel program olmadığının aşikâr olduğunu saptamışlardır. 2013 yılında Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından yayımlanan “Okul Öncesi Eğitim Programı”; çocukların bilişsel, dil, motor, özbakım, sosyal ve duygusal gelişimlerini desteklemeyi hedefleyen bir eğitim programıdır. Ancak, bu programın içeriği finansal okuryazarlık konusuna özel bir vurgu yapmamaktadır. Program içeriğine dahil olan aylık olarak verilmesi gereken belirli kavramlar bulunmaktadır. Finansal okuryazarlık ile ilgili sadece ‘para’ kavramı verilmiş, MEB (2013, s. 64) tarafından ‘kavram eklenebilir’ ibaresi eklenmiştir. Dolayısıyla, okul öncesi eğitim alan çocuklar için finansal okuryazarlık konusunda spesifik bir öğretim hükmü içermemektedir. Ancak bu durum, öğretmenlerin inisiyatifine bırakıldığı için, finansal okuryazarlık eğitimini günlük planlarına dahil etme fırsatını sunmaktadır. Mevcut araştırmalar; uygulanan okul öncesi eğitim programının, öğretmenleri finansal okuryazarlık eğitime yönlendirme konusunda yetersiz olduğunu göstermektedir (Tican Başaran ve diğerleri, 2021; akt. Tural Sonmez, 2022). Öğretmenler, programın genel hedeflerini verilen kazanım ve göstergelere göre desteklerken, aynı zamanda çocukların temel yaşam becerilerinden biri olan finansal okuryazarlığı da ele alabilirler. Özellikle çocukların erken yaşlarda tasarruf etme, paylaşma, harcama alışkanlıkları gibi finansal davranışları öğrenmelerine yardımcı olmak için bu konuyu kapsayıcı etkinlikler düzenleyebilirler.

Finansal okuryazarlık, çocukların gelecekteki mali başarıları üzerinde önemli bir etkiye sahip olabilir. Bu nedenle; MEB, öğretmenleri finansal eğitime teşvik etmeli ve gerekli kaynakları sağlamalıdır. Ayrıca, öğretmenlerin finansal okuryazarlık konusunda eğitilmesi ve bu konuda güncel bilgilere erişimleri sağlanmalıdır. Bu şekilde; okul öncesi eğitim, finansal okuryazarlık becerilerini erken yaşlarda kazandırmada daha etkili bir rol oynayabilir ve çocukların gelecekteki mali başarılarına olumlu bir katkıda bulunabilir. Tüm bu edinilen veriler sonucunda; okul öncesi eğitimde finansal okuryazarlığın ne denli önem teşkil ettiğini, alan yazında ve eğitim sistemindeki eksikliğini ve üzerinde durulması gereken bir konu olduğunu söyleyebiliriz.

2.4.2 Öğretmenlerin finansal okuryazarlık becerileri. Öğretmenler, toplumun geleceğini şekillendiren önemli figürlerdir ve öğrencilere sadece akademik bilgi değil, aynı zamanda hayat becerileri de kazandırmakla yükümlüdürler. Finansal okuryazarlık becerileri de bu hayati beceriler arasında önemli bir konumdadır. Casingal ve Ancho (2022) çalışmalarında; bilimsel çalışmaların çoğunun, finansal okuryazarlıkta uygun finansal rehberliğe ihtiyaç duyulduğunun öne sürülmekte olduğunu belirtmişlerdir. Öğretmenlerin finansal okuryazarlık becerilerine sahip olmaları hem kişisel mali yönetimleri açısından hem de öğrencilerine rehberlik ederken büyük bir avantaj sağlar. Lucey (2016) tarafından ifade edildiği üzere; özellikle öğretmenlerin içerik anlayışları ve öğretim stratejileri, öğrencilerin öğrenme düzeylerini büyük ölçüde etkilemektedir (Lucey, 2016; akt. Leumann, 2017). Fakat bu konuda öğretmen eğitimleri eksik kalmaktadır. Way ve Holden (2019) yaptıkları çalışmada; bu alandaki büyüyen vurguya rağmen, kişisel finans eğitiminin uygulanması ve başarısında kilit rol oynayan öğretmenlerin özelliklerini ve ihtiyaçlarını anlamak için çok az ilgi gösterildiğini ifade etmişlerdir.

Öğretmenlerin finansal okuryazarlık becerileri, kişisel mali durumlarını yönetme, tasarruf etme, borç yönetimi, bütçe oluşturma ve yatırım yapma gibi alanlarda kendilerini geliştirmelerini içerir. Way ve Holden (2009) yayınladıkları araştırmada; öğretmenlerin kendi değerlendirmelerine göre, öncelikli olarak ele alınması gereken konu alanlarının; risk yönetimi ve sigorta, tasarruf ve yatırım, kredi ve borç, finansal sorumluluk ve karar verme konularını içermesi gerektiğini belirtmişlerdir. Bu sayede öğretmenler, kendi mali durumlarını daha iyi yönetirken aynı zamanda öğrencilere örnek olurlar ve finansal okuryazarlık konusunda rehberlik yapabilirler. Deng, Chi, Teng, Tang ve Chen (2013) ortaokullarda yaptıkları bir araştırmada; öğretmenlerin sınıf içerisinde etkili olarak finansal okuryazarlık eğitimi vermelerinin, finansal yetenekleri ve bilgileri ile mümkün olduğunu ifade etmişlerdir (Deng ve diğerleri, 2013; akt. Tican Başaran ve diğerleri, 2021). Öğretmenlerin finansal okuryazarlık becerilerine sahip olmaları, sınıf içinde ve sınıf dışında öğrencilere finansal konularda bilinçli ve sorumluluk sahibi bireyler olma yolunda rehberlik etmelerini sağlar.

Finansal konuların karmaşıklığına rağmen, öğretmenlerin bu becerilere sahip olmaları, öğrencilere finansal kararlarında daha bilinçli ve doğru seçimler yapma becerisi kazandırır. Öğretmenlerin finansal okuryazarlık becerileri, aynı zamanda

onların mesleki gelişimlerine de katkı sağlar. Türk Ekonomi Bankası (TEB) ve Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) iş birliğiyle ‘Bütçemi Yönetebiliyorum’ projesi bağlamında 2015 yılında öğretmen ve öğrencilere finansal okuryazarlık eğitimi verilmiş, ayrıca öğretmenleri teşvik amacıyla 1000 öğretmene de bu eğitim sonucunda sertifika verileceği duyurulmuştur (TEDMEM, 2016). Bu çalışma kapsamında yapılan anlaşma ile öğretmenlerin eğitici olarak yetiştirilmesi çalışmaları da yürütülmektedir (MEB, 2016; akt. Güvenç, 2017). Öğretmenler, finansal konularda güncel bilgi ve becerilerle donandıklarında, öğrencilere daha iyi bir eğitim sunarlar ve onların finansal geleceklerine katkı sağlarlar.

Eğitim sistemi içinde finansal okuryazarlık eğitimi veren öğretmenler, öğrencilerin gelecekte finansal açıdan güçlü ve bağımsız bireyler olarak yetişmelerine yardımcı olurlar. Sawatzki ve Sullivan (2017) çalışmalarında; öğretmenlerin öğretim programını uygulama sorumluluğuna sahip oldukları için, okul tabanlı finansal okuryazarlık eğitiminin temel unsurları olduklarını belirtmişlerdir. Bu sayede, toplumda finansal bilinç düzeyi yüksek, sağlam mali altyapısı olan ve geleceğe güvenle bakan bireyler yetişir.

Öğretmenlerin finansal okuryazarlık becerileri, sadece kişisel mali yönetimleri için değil, aynı zamanda öğrencilere rehberlik ederken de büyük önem taşır. Öğretmenlerin finansal okuryazarlık becerilerini geliştirmeleri, toplumun finansal bilinç düzeyini artırarak daha güçlü bir gelecek inşa etmeye katkı sağlar. Sawatzki ve Sullivan (2017)’a göre; eğer öğrencilerin finansal problem çözme ve karar verme deneyimlerinin finansal okuryazarlık öğretme ve öğrenmenin merkezi olduğunu kabul edersek; öğretmenlerin öğretim becerileri ve yeteneklerine odaklanmanın esas olduğu da anlaşılabacaktır. Bu bağlamda, öğretmenlere finansal okuryazarlık konusunda özgüven kazandırmak için interaktif atölye çalışmaları ve eğitim programları düzenlenmelidir. Grimes, Millea ve Thomas (2010) çalışmalarında; öğretmenlerin finansal anlayışını etkileyen faktörleri inceleyerek, gelecekte daha etkili finansal eğitim çalışmaları düzenlenebileceğini belirtmişlerdir. Bu nedenle, öğretmenlerin finansal okuryazarlık konusunda hizmet içi eğitim planlamalarının yapılması, kendilerini sürekli geliştirmeleri ve öğrencilere finansal konularda rehberlik etmeye özen göstermeleri büyük önem taşır.

2.4.3 Okul öncesi öğretmenlerinin finansal okuryazarlık becerileri. Okul öncesi öğretmeni, okul öncesi eğitiminde büyük rol oynar. Verilen okul öncesi eğitimin niteliğinde ve çocuğun tüm gelişim alanlarındaki ilerleyişinde okul öncesi öğretmeni belirleyici bir etkidir. Çocuklar sevginin gösterildiği, güven verildiği ve değer gördükleri yerlerde, öğrenme imkanlarını en faydalı şekilde değerlendirirler ve bu destekleyici ortamın temel unsurunu, öğretmen ile çocuk arasında oluşturulan istikrarlı ve güven temelli ilişki oluşturur (MEB, 2013). Çocuğun okul öncesi dönemde tüm gelişim alanlarına hitap ederek, ihtiyaçlarını karşılamakla yükümlü olan okul öncesi öğretmeni, bu dönemdeki en önemli yapı taşıdır. Bu bağlamda okul öncesi öğretmenin, çocuğun tüm gelişim özelliklerini bilen ve deneyim sahibi biri olması gerekmektedir (Yavuzer, 2003). Okul öncesi öğretmenleri, çocukların eğitim sürecinde önemli bir rol üstlenirler ve çocukların temel becerilerini geliştirmelerine rehberlik ederler. Bu kritik dönemde, finansal okuryazarlık becerileri de çocukların hayatları boyunca kullanacakları önemli bilgilerden biridir. Ekonomik Eğitim Konseyi; özellikle, ekonomik bilgiyi öğretme çabalarının, çocukların gelişimsel kazanımları ve ekonomik yetenekleri ile uyumlu bir şekilde finansal yetenek kazanmaları için mevcut kavramlardan çok daha önce sunulması gerektiğini belirtmiştir (Council for Economic Education (CEE); akt. Friedline, 2017). Okul öncesi öğretmenleri, erken finansal okuryazarlık eğitiminin hem bireysel hem de ulusal ekonomi için gerekli olduğunu düşünmektedirler, çünkü erken öğrenmelerin daha uzun süreli etkileri olduğuna inanırlar (Tican Başaran ve diğerleri, 2021).

Jayaraman ve diğerleri (2019) yaptıkları çalışmada; 21. yüzyılda öğrenmeyi çocuklar için daha pratik ve anlamlı hâle getirmek için adımlar atıldığını belirtmişlerdir. Okul öncesi öğretmenlerinin finansal okuryazarlık becerileri, çocukları para ve ekonomi ile ilgili temel kavramlarla tanıştırmak, para yönetimi ve tasarruf yapma alışkanlıklarını aşılama, harcama ve birikim arasındaki dengeyi öğretmek gibi önemli görevleri içerir. Gold (2016) çalışmasında; öğretmenlerin, yalnızca içerik bilgisine sahip olmakla kalmamaları, aynı zamanda öğrencilerin önceden parayla ilgili yaşadığı deneyimleri anlayışla karşılamaları ve sınıfa getirebilecekleri olası önyargıları anlamaları gerektiğini vurgulamıştır. Bu beceriler, çocukların gelecekteki finansal kararlarını daha bilinçli bir şekilde almalarına yardımcı olur.

Okul öncesi öğretmenleri, çocuklarına para ve ekonomi konusunda günlük yaşamda nasıl kararlar alabileceklerini öğretirken, oyun ve etkileşimli aktiviteleri

kullanarak öğrenme sürecini eğlenceli hâle getirirler. Gold (2016) araştırmasında; katılımcıların algısına göre, somut manipülatif araçlar ve oyunla öğrencilerin para kavramlarını ve becerilerini daha iyi anladıklarını belirtmiştir. Birbili ve Kontopoulou (2015) yayınladıkları çalışmada; mümkün olduğunca gerçek hâle getirmenin ve öğrencilerin kişisel deneyimleriyle ilişkilendirmenin, finansal okuryazarlık eğitimine yönelik en etkili öğretim yaklaşımlarından olduğunu belirtmişlerdir. Böylece çocuklar, finansal konularla ilgili temel kavramları keyifli bir şekilde öğrenir ve gelecekteki finansal durumlarını daha iyi yönetmeye hazırlanırlar. Holden ve diğerleri (2009) çalışmalarında; erken yaşlardaki çocukların finansal eğitim programını tamamladıktan sonra mali konularda daha bilgili hâle geldiğini, bu gelişmelerin ise finansal okuryazarlık konusunda motive olan öğretmenler tarafından sağlandığını ifade etmişlerdir. Ayrıca, okul öncesi öğretmenleri, çocuklara birikim yapma ve harcama alışkanlıklarını dengeli bir şekilde geliştirmeleri için rehberlik ederler. Çocuklara yönelik finansal okuryazarlık eğitimi üzerine yapılan uygulama temelli çalışmaların sonuçları; çocukların ekonomik gerçekleri ve olayları anlama yeteneğine sahip olduklarını ve bu eğitimin uzun süreli etkileri olduğunu göstermektedir (Webley, 2005; akt. Yıldırım, 2017). Çocuklar, bu dönemde finansal alışkanlıklarını şekillendirirken, okul öncesi öğretmenlerinin yönlendirmesiyle daha bilinçli ve sorumluluk sahibi bireyler olurlar.

Okul öncesi öğretmenlerinin finansal okuryazarlık becerileri, çocukları gelecekteki mali zorluklarla başa çıkmaya hazırlar ve onları finansal açıdan güçlü bir geleceğe adım atmaları için donanımlı hâle getirir. Carlin ve Robinson (2012) çalışmalarında; okulda finansal eğitim alan çocukların daha iyi kararlar verme eğiliminde olduklarını belirtmişlerdir (Carlin ve Robinson, 2012; akt. Grohmann, Kouwenberg ve Menkhoff, 2015). Bu sayede çocuklar, yaşamlarının ilerleyen dönemlerinde finansal konularda daha başarılı ve bağımsız bireyler olarak yetişirler. Tican Başaran ve diğerleri (2021) yaptıkları çalışmada; okul öncesi öğretmenlerinin finansal okuryazarlık becerilerinin geliştirilmesinin, Türkiye için en umut verici politikalardan biri olabileceğini belirtmişlerdir.

Edinilen tüm bilgiler ışığında; okul öncesi öğretmenlerinin finansal okuryazarlık becerileri, çocukların temel finansal bilgi ve alışkanlıklarını oluşturmada kritik bir rol oynar. Jayaraman ve diğerleri (2022) çalışmalarında; öğretmenlerin, öğretmeleri gereken mali içeriğin güçlü bir kısmına sahip olduklarında finansal

eğitimin mümkün olabileceğini belirtmişlerdir. Bu beceriler, çocukların gelecekteki finansal refahlarını güvence altına alırken, toplumun finansal açıdan daha bilinçli ve sağlam bir temele dayalı olarak ilerlemesine katkı sağlayacaktır.

2.5 İlgili Araştırmalar

Bu bölümde; alan yazında finansal okuryazarlık ve okul öncesi eğitimi konu alan, Türkiye’de ve Dünya’da gerçekleştirilmiş çalışmalar incelenmiştir.

2.5.1 Türkiye’de yapılmış araştırmalar. Tican Başaran ve diğerleri (2021) Türkiye’de okul öncesi eğitimde finansal okuryazarlık eğitiminin mevcut durumunu inceleme amacıyla yaptıkları çalışmayı, 2018-2019 eğitim-öğretim yılında gerçekleştirmişlerdir. 20 kadın okul öncesi öğretmeninin gönüllü katılımıyla gerçekleşen çalışmada; nitel araştırma yöntemi kullanılmış, araştırmanın ilk aşamasında Millî Eğitim Bakanlığı 2013 Öğretim Programı incelenmiş, ikinci aşamasında ise okul öncesi öğretmenlerinin görüşleri yarı yapılandırılmış görüşme formları aracılığıyla toplanmıştır. Araştırma sonucunda; Türk okul öncesi öğretim programının finansal okuryazarlık eğitimi içerecek şekilde gözden geçirilmesi gereği vurgulanmış, çocukları karmaşık modern ekonomilere hazırlamak için erken yaşta finansal okuryazarlık becerilerinin geliştirilmesinin önemini belirtilmiş ve okul öncesi öğretmenlerinin çocuklarda finansal okuryazarlık becerilerini geliştirmede desteğe ihtiyaç duydukları öne sürülmüştür (Tican Başaran ve diğerleri, 2021).

Tural Sönmez (2022) yayınlamış olduğu alan yazın araştırmasında; finansal okuryazarlık kavramını ve boyutlarını öncelikli olarak ele almanın yanı sıra, alan yazından erken dönemlerde finansal farkındalığın nasıl geliştiğine dair örnekler sunmakta; ayrıca, matematik eğitimi bağlamında finansal okuryazarlık konularının ele alınma yöntemleri incelenmekte ve öğrenme ortamlarında finansal okuryazarlıkla ilgili yapılan çalışmalardan örnekler sunmaktadır. Araştırma sonucunda; matematik eğitimindeki finansal konuların ve okul öncesi döneminin içeriği kapsamlı bir şekilde ele alınmış ve ileride yapılacak çalışmaların ne şekilde yapılabileceği konusunda önerilerde bulunulmuştur. Finansal okuryazarlık eğitime duyulan ihtiyaç; ailelerin ve okulların çocuklarda finansal yeterliliği geliştirmedeki rolü vurgulanmıştır (Tural Sönmez, 2022).

Çelikten (2020) yapmış olduğu bu çalışmada; ilkokul öğrencileri için Marmara Finansal Okuryazarlık Programı'nın geliştirilmesini ve bu programın öğrencilerin finansal okuryazarlık tutumları, davranışları ve akademik başarıları üzerindeki etkilerini incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmada; karma araştırma yöntemlerinden nicel yöntemin ağırlıklı olduğu iç içe desen kullanılmıştır. Nicel kısım için yarı deneysel desen, nitel kısım için ise durum çalışması deseni tercih edilmiştir. Araştırmada; öğrencilerin finansal okuryazarlık tutumları, davranışları ve akademik başarılarındaki değişimi incelemek amacıyla “Marmara Finansal Okuryazarlık Tutum ve Davranış Ölçeği” ve “Akademik Başarı Testi” geliştirilmiştir. Ayrıca, programın ve program uygulamalarının değerlendirilmesi için “Öğrenci Günlükleri” ve “Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu” kullanılmıştır. Araştırma; 2019-2020 eğitim-öğretim yılının birinci döneminde İstanbul ilinin Bağcılar ilçesinde bulunan Abdurrahman Nermin Bilimli İlkokulu'nda gerçekleştirilmiştir. Çalışma grubu, Marmara Finansal Okuryazarlık Programı'nın uygulandığı deney grubu, MEB Sosyal Bilgiler programının “Üretim, Dağıtım ve Tüketim” öğrenme alanının işlendiği kontrol grubu (KG1) ve normal programına devam eden kontrol grubu (KG2) olmak üzere üç gruptan oluşmaktadır. Deneysel uygulamalar, nicel ve nitel verilerin toplandığı 10 hafta boyunca gerçekleştirilmiştir. Nitel veriler ise içerik analizi yöntemiyle değerlendirilmiştir. Genel olarak analiz edilen verilere dayanarak; erken yaşlarda sağlanan okul tabanlı finansal eğitimin, finansal bilgi, tutum ve davranış kazanımı üzerinde olumlu bir etkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Çelikten, 2020).

Yiğit (2022) tarafından yapılan bu araştırmanın temel amacı, ortaokul düzeyindeki sosyal bilgiler dersi almış öğrencilerin finansal okuryazarlık seviyelerini belirlemek ve bu yetenekle ilgili görüşlerini açığa çıkarmaktır. Karma araştırma yöntemi kullanılan bu çalışmada, nicel veriler Finansal Okuryazarlık Anketi ile, nitel veriler ise yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmıştır. Şanlıurfa'nın Viranşehir ilçesindeki ortaokullarda eğitim gören 239 sekizinci sınıf öğrencisi araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır. Araştırmada; anket formu 239 öğrenciye, görüşme formu ise 19 öğrenciye uygulanmıştır. Nicel verileri toplamak için kullanılan finansal okuryazarlık anketinin analizi betimsel analiz yöntemi ile yapılmıştır. Görüşme formundan elde edilen veriler ise betimsel analiz tekniği kullanılarak değerlendirilmiştir. Araştırma sonuçlarına bakıldığında; öğrencilerin istek ve ihtiyaçlar arasında ayırım yapma, paranın günlük yaşamdaki rolünü anlama, parayı yönetme,

bütçe oluşturma, alışveriş yaparken dikkatli olma, tüketici haklarının farkında olma ve doğal kaynakları dengeli bir şekilde kullanma gibi çeşitli finansal okuryazarlık becerilerine hâkim oldukları gözlemlenmiştir. Genel olarak, ortaokul öğrencilerinin hem ankete hem de yapılandırılmış görüşme formlarının sonuçlarına göre finansal okuryazarlık becerileri açısından yeterlilik düzeyleri iyi seviyede bulunmuştur (Yiğit, 2022).

Ertoğrul (2020) araştırmasında; ortaokul öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeylerini üretim, tüketim ve dağıtım öğrenme alanlarına dayalı olarak sosyal bilgiler dersi programındaki becerilerden türetilen finansal okuryazarlık kavramları ile incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırma, Muğla ili sınırları içindeki ortaokullarda gerçekleştirilerek, sosyal bilgiler dersine katılan 321 öğrenci ile yapılmıştır. Araştırmada tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmacı tarafından geliştirilen, 52 maddeden oluşan finansal okuryazarlık ölçeği ile toplanan veriler, istatistiksel olarak analiz edilmiştir. Araştırma sonuçları; öğrencilerin %54'ünün yüksek düzeyde finansal okuryazarlığa sahip olduğunu, %7,05'inin düşük seviyede, %37,90'ının ise orta seviyede olduğunu göstermiştir. Ayrıca, diğer değişkenlere göre anne okuryazarlığının etkisi öne çıkmıştır. Finansal okuryazarlık ölçeğinin kullanımıyla ortaokul öğrencilerinin sosyal bilgiler dersi içinde hedeflenen çıktılara ne ölçüde ulaştığını ölçebilme konusuna katkı sağladığı sonucuna ulaşılmıştır (Ertoğrul, 2020).

Köroğlu (2021) çalışmasında; ortaokul öğrencilerinin finansal okuryazarlık becerileri, tasarruf alışkanlıkları, harcama eğilimleri, yatırım tutumları ve finansal davranışlarının belirlenmesini amaçlamaktadır. Ek olarak; sosyo-demografik faktörlerin finansal tutumlar üzerindeki etkisinin istatistiksel olarak değerlendirilmesi hedeflenmiştir. Bu çerçevede, Aydın ilinin Nazilli ilçesinde bulunan merkez, köy ve özel ortaokullarının 5. ve 8. sınıflarında eğitim gören toplam 978 öğrenciden anket yöntemiyle veri toplanmıştır. Elde edilen veriler çeşitli istatistiksel analizlerle çözümlenmiştir. Elde edilen sonuçlar; öğrencilerin genel olarak harcama ve para yönetimi konularında bilgi sahibi olduklarını, ancak finansal sistem, makro ekonomi, yatırım ve tasarruf gibi alanlarda daha az bilgiye sahip olduklarını göstermektedir. Finansal okuryazarlık ve olumlu finansal tutumlar bakımından yapılan değerlendirmede ise; 8. sınıf öğrencilerinin 5. sınıf öğrencilerine göre daha olumlu bir tutum sergiledikleri görülmüştür. Bu durum; finansal okuryazarlık eğitiminin

gerekliliğini vurgularken, öğrencilerin daha fazla destek ve gelişime ihtiyaç duyduğunu ortaya koymaktadır (Köroğlu, 2021).

Güvenç (2017) yayınladığı çalışmanın asıl amacının, öğretim programındaki finansal okuryazarlık öğrenim hedeflerini belirlemek ve planlanan finansal okuryazarlık düzeyini göstermek olduğunu belirtmiştir. Bu hedef doğrultusunda yönlendirilmiş içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Araştırma verileri, 2015-2016 öğretim yılı bahar döneminde ilkokul, ortaokul ve lise düzeylerindeki 79 ders öğretim programının doküman analizi ile elde edilmiştir. Belirlenen öğrenme hedeflerinin ders düzeyine ve içeriğine göre dağılımı incelenmiş; Bloom taksonomisinin yenilenmiş versiyonuna göre analiz edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre; ilkokul düzeyinde diğer düzeylere kıyasla daha fazla finansal okuryazarlık hedefi bulunduğu ve özellikle sosyal bilgiler ve matematik derslerinin öne çıktığı görülmüştür. Öğrenme hedeflerinin tasarruf, bütçe ve bilinçli tüketim gibi konuları anlamayı amaçladığı belirlenmiştir. Ancak öngörülen öğrenme hedeflerinin, bireylerin günlük ihtiyaçlarını karşılama konusundan uzak olduğu tespit edilmiştir (Güvenç, 2017).

2.5.2 Dünya’da yapılmış araştırmalar. Jayaraman ve diğerleri (2022) yayınladıkları araştırmada; Amerika Birleşik Devletleri’ndeki okul öncesi öğretmenlerinin finansal okuryazarlığını incelemeyi amaçlamışlardır. Uygun örnekleme yöntemi seçilerek çalışmaya 152 okul öncesi öğretmeni dahil edilmiştir. Yazarlar tarafından tasarlanan üç bölümden ve 32 maddeden oluşan bir anket kullanılmıştır. İlk bölüm, okul öncesi öğretmenlerinin finansal okuryazarlık düzeylerini ölçmüş, ikinci bölüm okul öncesi öğretmenlerinin finansal okuryazarlık düzeylerini etkileyebilecek faktörleri ortaya çıkarmış ve son bölüm standart demografik verileri toplamıştır. Çalışmanın verileri; okul öncesi öğretmenlerinin finansal okuryazarlık düzeylerini etkileyen faktörleri belirlemek için çoklu regresyon ile analiz edilmiştir. Araştırmanın sonuçları; ABD’deki okul öncesi öğretmenleri arasındaki finansal okuryazarlık düzeylerinin düşük olduğunu ve genel finansal okuryazarlık düzeyinin %52 olduğunu göstermektedir. Finansal okuryazarlığın en düşük seviyesi yatırım bilgisinde bulunurken, en yüksek seviye bileşik faiz ve enflasyon hakkındaki bilgilerde bulunmuştur. Kişisel finansal eğitimin okul öncesi öğretmenleri arasında finansal okuryazarlığı geliştirebileceği ve finansal okuryazarlığı öğretme konusundaki güvenlerini artırabileceği görülmüştür. Yazarlar, okul öncesi

öğretmeni eğitimlerine kişisel finans derslerinin dahil edilmesi gerektiğini öne sürmektedir (Jayaraman ve diğerleri, 2022).

Jayaraman ve diğerleri (2019) yaptıkları çalışmada; Hindistan ve ABD'deki 82 okul öncesi ve ilköğretim öğretmenlerinin finansal okuryazarlık ve öğretim uygulamalarını karşılaştırmayı amaçlamışlardır. Çalışmada kullanılan anket, 43 maddeden oluşmakta; kişisel finans bilgisi, öğretim uygulamaları, mesleki gelişim ve ebeveyn katılımı ile ilgili soruları içermektedir. Verilerin analizinde; istatistiksel analiz kullanılmış, Hindistan ve ABD'deki öğretmenler arasındaki doğru cevap sayısının toplam soru sayısına bölünmesiyle hesaplanan yüzde doğru cevap oranını karşılaştırmak için öğrenci testleri kullanılmıştır. Öğretmenlerin finansal okuryazarlığı öğretme deneyimi, profesyonel gelişim ve ebeveyn katılımını ölçen anketin kategorik değişkenleri için oranlar rapor edilmiş, Hindistan ve ABD'deki öğretmenler arasında oranlarda fark olup olmadığını belirlemek için de ki-kare testi kullanılmıştır. Araştırmanın sonucu; Hindistanlı öğretmenlerin, Amerikalı öğretmenlere kıyasla finansal okuryazarlık seviyelerinin daha düşük olduğunu göstermiştir. Hindistanlı öğretmenler, Amerikalı öğretmenlere göre finansal okuryazarlık öğretimini daha çok benimsemişler, Hindistanlı öğretmenlerin, Amerikalı öğretmenlere kıyasla daha fazla profesyonel gelişim eğitimi aldığı görülmüştür. Hindistanlı öğretmenler, finansal okuryazarlığı öğretmek için okul kırtasiye mağazası, çocuk edebiyatı ve resimli çalışma sayfalarını tercih ederken, Amerikalı öğretmenler ise finansal okuryazarlığı öğretmek için öğrenme merkezleri, oyuncak paraları, sahte kredi kartları, teknoloji ve oyunlar gibi yöntemleri kullanmayı tercih etmişlerdir (Jayaraman ve diğerleri, 2019).

Birbili ve Kontopoulou (2015) araştırmalarında; okul öncesi çocukları hedefleyen finansal eğitim programlarına olan ihtiyacı planlı ve tutarlı bir şekilde vurgulamayı ve çocuklar için finansal eğitim programları geliştirirken veya seçerken dikkate alınması gereken faktörleri önermeyi amaçlamışlardır. Bu araştırmada; akademik makaleler, raporlar ve kitaplar dahil olmak üzere bir dizi kaynaktan yararlanılarak alan yazın taraması ve mevcut araştırmaların sentezi yapılmıştır. Araştırma sonucunda; okul öncesi çocukların, finansal kavramları ve para yönetimi becerilerini; günlük sosyal etkileşimlerine yetişkinler ile diğer çocuklar entegre edildiğinde ve bilişsel sınırlamaları dikkate alındığında kolayca öğrenebilecekleri kanısına varılmıştır (Birbili ve Kontopoulou, 2015).

Gold (2016) çalışmasında; Ohio'daki okul öncesi öğretmenlerinin öğrencilerine finansal okuryazarlık öğretirken karşılaştıkları zorlukları tartışmaktadır. Çalışma, okul öncesinde finansal okuryazarlık eğitiminin ne, ne zaman ve nasıl olduğunu keşfetmeyi ve öğretmenlere rehberlik etmeyi amaçlamıştır. Karma tasarımla yapılmış çalışmanın verileri iki aşamada toplanmıştır: İlk aşama niteliksel ve Ohio'daki üç okulda okul öncesi öğretmenleriyle görüşmeleri içerir, ikinci aşama ise niceliksel ve Ohio'daki daha geniş bir okul öncesi öğretmen örneğinin çevrimiçi bir anketini içermektedir. Çalışmanın sonucu; öğretmenlerin finansal okuryazarlığın önemli bir yaşam becerisi olduğuna inandığını, ancak birçoğunun bunu etkili bir şekilde öğretmek için hazırlıksız hissettiğini göstermektedir. Öğretmenler ayrıca finansal okuryazarlığı etkili bir şekilde öğretmek için gerekli kaynak ve eğitimden yoksun olduklarını bildirmiştir. Yazar, erken finansal okuryazarlık eğitimine duyulan ihtiyacı vurgulamakta; okulların finansal kavramlar ve beceriler hakkında erken yaşta eğitime başlaması gerektiğini öne sürmektedir (Gold, 2016).

Leumann (2017) yayınladığı çalışmada; kavram haritalarını kullanarak finansal okuryazarlık konusuyla ilgili mesleki eğitim ve örgün öğretim öğretmenlerinin alana özgü kavramlarını keşfetmeyi amaçlamaktadır. Çalışmanın örneklemini, Eylül 2014'te İsviçre Federal Mesleki Eğitim ve Öğretim Enstitüsü'nde (SFIVET) 2 yıllık hizmet içi eğitime başlayan 16 dil, iletişim ve toplum (LCS) dersini veren öğretmen oluşturmuştur. Çalışmanın verileri kavram haritaları ile toplanmış ve analiz edilmiştir. Katılan öğretmenlerden kişisel finansal okuryazarlık anlayışlarını temsil eden bir kavram haritası oluşturmaları istenmiş ve görevi sadece kâğıt ve kalem kullanarak tamamlamaları için bir buçuk saat süre verilmiştir. Çalışmanın sonucu; kavram haritalarının, finansal kavramların derin yapısını keşfetmek için yararlı bir araç olduğunu ve diğer araştırmalar ile öğretmen eğitimi için büyük potansiyele sahip olduklarını göstermektedir (Leumann, 2017).

Roos ve diğerleri (2005) çalışmalarında; para, gelir, gider ve tasarruf gibi ekonomik kavramların küçük çocukların tanıma ve anlama yeteneğini geliştirmeyi amaçlayan bir program geliştirip, programın etkilerini incelemeyi amaçlamışlardır. Program; çeşitli ekonomik kavramları tanıtmak amacıyla uygun yaş düzeyine sahip, bir haftalık süre boyunca uygulanmak üzere geliştirilmiştir. Çocukların para, gelir, giderler ve biriktirme konusunda öğrenme sürecinin bir parçası olarak katıldığı bir dizi etkinlikten oluşmaktadır. Pretoria'da lüks bir banliyö bölgesinde bulunan anaokuluna

devam eden, 4,5-6,5 yaş aralığında olan, toplamda 37 çocuk (19 erkek, 18 kız) çalışmaya katılmıştır. Çocukların ekonomik kavramlar hakkındaki bilgi ve anlayışları üç farklı durumda değerlendirilmiştir. İlk değerlendirmede, temel verileri elde etme amacıyla öntest uygulaması yapılmıştır. İkinci değerlendirmede, çocukların çeşitli ekonomik kavramlarla tanıştırıldığı bir haftalık programı tamamladıktan hemen sonra post-test uygulaması yapılmıştır. Üçüncü değerlendirme olan post-post-test, post-testten bir ay sonra yapılmıştır. Bağımlı değişken, her çocuğun üç değerlendirme oturumundaki puanı olarak kabul edilmiştir. Bu nedenle; çalışmada, çocukların ekonomik kavramları tanıma ve anlama becerilerine bir öğrenme programının etkisini inceleyen tekrarlı ölçümler tasarımı kullanılmıştır. Araştırma sonucunda; ekonomik kavramları anlama performansı %30'dan %62'ye önemli ölçüde artarken, kavramları tanıma performansı %52'den %64'e yükselmiştir. Her iki performanstaki iyileşme, programın geri çekilmesinden bir ay sonra yüksek ve istatistiksel olarak anlamlı kalmıştır ve program büyük çocuklar üzerinde, daha küçük çocuklara kıyasla daha fazla etkili olmuştur (Roos ve diğerleri, 2005).

Way ve Holden (2009) araştırmalarında; ABD'deki öğretmen adaylarının ve uygulayıcı öğretmenlerin kişisel finans öğretme kapasitesini ne ölçüde taşıdığını araştırmayı amaçlamışlardır. Ulusal bir örnekleme dayanarak, 504 K-12 öğretmeni ve 627 öğretmen adayı; kişisel mali okuryazarlık eğitimleri, finansal okuryazarlık düzeylerine yönelik algıları, finansal okuryazarlık öğretmeye yönelik hazırlık düzeyleri, finansal okuryazarlığı öğretmenin önemine dair görüşleri ile inanışları ve bu alandaki profesyonel gelişime katılmaya isteklilikleri konusunda ankete tabi tutulmuştur. Katılımcı öğretmenlerin çoğunun finansal okuryazarlık eğitiminin önemli olduğuna katıldığını, ancak yalnızca yüzde 30'unun kişisel finans konularını öğretmekte olduğu görülmüştür. İlginç bir şekilde, neredeyse katılımcıların yarısı finansal okuryazarlık eğitiminin ilkökul çağındaki çocuklar için çok karmaşık olduğuna inanmaktadır. Matematik, sosyal ve mesleki eğitim alanında deneyimi olan öğretmenlerin, derslerinde finansal okuryazarlık eğitime daha iyi hazırlandıkları görüldü, ancak örneklemin yüzde 3'ten azı finansal okuryazarlık eğitimi ile ilgili bir üst düzey ders aldığını bildirmiştir. Araştırmanın sonucu; öğretmen adayları ve uygulayıcı öğretmenlerin finansal okuryazarlık öğretim programı ve pedagojisinde profesyonel öğrenimden fayda sağlayabileceğini göstermektedir. Amerika Birleşik Devletleri'nde daha kapsamlı ve etkili kişisel finans eğitim programlarına duyulan

ihtiyacı vurgulamaktadır. Öğretmenlerin kişisel finans eğitimini daha etkili bir şekilde sunmalarına yardımcı olmak için öğretmen eğitimi ve desteğinin iyileştirilmesi gerektiği öne sürülmektedir. Ayrıca kişisel finans eğitiminin; mesleki eğitim, sosyal bilgiler ve matematik dahil olmak üzere çeşitli konu alanlarının öğretim programına entegre edilmesi gerektiği öne sürülmektedir. Araştırmanın; kamu kurum ve kuruluşları, eğitimciler ve diğer araştırmacılar tarafından daha etkili kişisel finans eğitim programları geliştirmek ve uygulamak için kullanılabileceği belirtilmiştir (Way ve Holden, 2009).

Sawatzki ve Sullivan (2017) çalışmalarında; çalışan öğretmenlerin finansal okuryazarlık öğrenme ve öğretme fırsatlarına yönelik algılarını incelemeyi amaçlamışlardır. Çalışmada; uygulayıcı öğretmenlerin finansal okuryazarlık öğrenme ve öğretme fırsatlarına ilişkin algılarını ve finansal okuryazarlık eğitimcileri olarak güvenlerini keşfetmek için bir tasarım araştırması yaklaşımı kullanılmaktadır. Araştırma, öğretmenlerin sınıf görevlerini tasarlama, deneme ve inceleme konusunda pratik yapmalarını içermektedir. Monash Üniversitesi ve Avustralya Katolik Üniversitesi matematik eğitimi araştırmacıları tarafından yönetilen iki mesleki eğitime katılan 16 devlet ve Katolik ilkokulundaki 35 öğretmenden toplanan veriler rapor edilmiştir. İlk mesleki eğitim günü, ön (müdahale öncesi) anket verileri toplanmış ve öğretmenleri önümüzdeki aylarda kendi öğrencilerine on zorlu matematik görevini (beş finansal ve beş matematik görevi) öğretmeye hazırlamak amaçlanmıştır. Dört ay sonraki ikinci mesleki eğitim günü, takip (müdahale sonrası) anketleri ve öğrenci verileri toplanmış; bulguların matematik ve finansal okuryazarlık eğitimini nasıl yönlendirip, bilgilendirebileceği ve geliştirebileceğinin yolları öğretmen katılımcıların sözel ifadeleriyle araştırmaya eklenmiştir. Araştırma sonuçları; öğretmenleri eğitmeye ihtiyaç olduğunu göstermektedir: Bilinçli finansal kararlar vermek için gereken bilgi, beceri ve yetenekleri öğretmenlere öğretmek; Avustralya öğretim programındaki finansal okuryazarlık öğretme ve öğrenme olasılıklarını belirleyip yorumlamak ve pedagojik uygulamaları hayata geçirmenin önemi kanıtlanmıştır (Sawatzki ve Sullivan, 2017).

Holden ve diğerleri (2009) yayınladıkları çalışmada; küçük çocuklar için özellikle okul öncesi çağındaki çocuklar ve ebeveynlerinin finansal bilgilerini artırabilecek ve sonraki yıllarda finansal kararları iyileştirebilecek finansal okuryazarlık kavramlarını benimseme yetenekleri ile finansal okuryazarlık eğitimini

incelemeyi amaçlamışlardır. Makale, okul öncesi ve erken ilköğretim çağındaki çocuklar için finansal okuryazarlık eğitiminin mevcut durumunu inceleyen bir alan yazın taraması olduğu için herhangi bir özgün sonuç sunmamakta, küçük çocuklar için finansal okuryazarlık programlarının mevcut araştırma ve değerlendirmelerini sentezleyip analiz etmektedir. Bununla birlikte araştırma; kamu kurum ve kuruluşları, eğitimciler ve ebeveynler için küçük çocukların finansal okuryazarlık eğitimini geliştirmek adına pratik öneriler sunmaktadır. Bu öneriler; okul öncesinden lise sona kadar olan sınıflardaki öğrenciler için tüm okullarda finansal eğitimin zorunlu hâle getirilmesi, ebeveynler, bakıcılar ve öğretmenler için okul öncesi ve ilköğretim çocuklarıyla birlikte kullanılacak finansal eğitim kaynaklarının mevcudiyetinin teşvik edilmesini ve finansal okuryazarlık programlarının geliştirilmesini ve titizlikle değerlendirilmesini içermektedir (Holden ve diğerleri, 2009).

Sherraden, Johnson, Guo ve Elliott (2011) yaptıkları çalışmada; ‘Birikim Yapabilirim’ adlı dört yıllık okul temelli bir finansal eğitim ve tasarruf programının ilköğretim çocuklarının finansal bilgileri üzerindeki etkilerini incelemeyi amaçlamışlardır. Çalışma; 2003-2004 eğitim-öğretim yılında bir devlet anaokulu ve ilköğretim okulunda bulunan 74 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Yarı deneysel bir yaklaşım kullanan bu çalışmada; programın finansal bilgi üzerindeki etkilerini analiz etmek amacıyla nicel ve nitel verilere odaklanılmıştır. Araştırmanın sonuçları; küçük çocukların finansal eğitime erişebildiklerinde finansal kapasitelerini artırdıklarını ve buna anlamlı finansal hizmetlere katılımın eşlik ettiğini göstermektedir (Sherraden ve diğerleri, 2011).

Curugan, Masnan ve Norwani (2019) yayınladıkları çalışmada; Kwartalino finansal eğitim programının anaokulu öğrencilerinin finansal bilgileri üzerindeki etkisini incelemeyi amaçlamışlardır. Çalışma; kontrol ve deney grubu için ön test-son test ile yarı deneysel bir tasarım kullanılarak oluşturulmuş, elde edilen veriler t-testi ve regresyon analizine tabi tutulmuştur. 2016-2017 yılında Filipinler Muntinlupa’daki bir devlet anaokulundaki sekiz sabah sınıfından rastgele iki sınıf seçilmiştir. Deney grubu olarak atanan sınıf 38 öğrenciden, kontrol grubu olarak atanan sınıf ise 36 öğrenciden oluşmaktadır. Her iki sınıfa da anaokulu öğretim programındaki aynı içerikler öğretilmiştir. Ancak deney grubu için finansal konular derslere entegre edilmiş ve öğrenme etkinlikleri finansal kavramları içermiştir. Çalışma sonucunda; Kwartalino finansal eğitim programına katılan okul öncesi öğrencilerinin finansal bilgi

testinde kontrol grubundan önemli ölçüde daha yüksek puan aldığı görülmüştür. Çocukların gelişimsel olarak uygun finansal eğitim programlarına maruz kaldıklarında finansal dersleri öğrenebilecekleri belirtilmiştir. Bu nedenle; Kwartalino finansal eğitim programının okul öncesi düzeyinde kullanılması, küçük yaştaki öğrencilerin finansal okuryazarlıklarını geliştirmelerine yardımcı olabileceği için araştırmacılar tarafından tavsiye edilmektedir (Curugan ve diğerleri, 2019).

Amagir ve diğerleri (2018) yaptıkları çalışmada; finansal okuryazarlık eğitim programlarının ve çocuklar ile ergenler için müdahalelerin etkinliğini değerlendirmek için sistematik bir alan yazın taraması gerçekleştirmeyi amaçlamışlardır. Yazarlar; finansal okuryazarlık eğitim programlarının, çocuklar ve ergenler için müdahalelerin etkinliğini değerlendiren çalışmalar için elektronik veri tabanlarını tarayarak sistematik bir alan yazın taraması yapmışlardır. Dahil etme kriterlerini karşılayan 64 çalışma belirlenmiş ve bunlar; müdahale türüne, hedef gruba, müdahalenin süresine ve ölçülen sonuçlara göre analiz edilmiştir. Araştırmada, başarılı finansal eğitim programlarının pedagojik tasarımının temel özellikleri de tanımlanmıştır. Araştırma sonucunda; okul temelli finansal eğitim programlarının çocukların ve ergenlerin finansal bilgi ve tutumlarını iyileştirebileceğini, ancak finansal eğitimin gerçek finansal davranış üzerindeki etkilerini değerlendiren çalışmaların az olduğunu ve neredeyse hiç etki göstermediği kanıtlanmıştır (Amagir ve diğerleri, 2018).

Bölüm 3

Yöntem

Bu bölümde; araştırmanın modeline, evren ve çalışma grubuna, verilerin toplanması ve analizine, araştırmaya dair sınırlamalara ve araştırmanın geçerlik-güvenirlik çalışmalarına yer verilmiştir.

3.1 Araştırma Modeli

Bu çalışma nicel desende tasarlanmış bir araştırmadır. Nicel araştırma, olguları ve olayları nesnelleştirerek gözlemlenebilir, ölçülebilir ve sayısal olarak sunabilir türde bir araştırma desenidir (Durak, 2011). Çalışmada, okul öncesi öğretmenlerinin finansal okuryazarlık becerilerini derecelendirmeye yönelik ölçek geliştirildiği ve okul öncesi öğretmenlerinin finansal okuryazarlık düzeylerinin çeşitli değişkenler ile ilişkisinin incelenmesi amaçlandığı için kesitsel tarama modeli kullanılmıştır. Kesitsel tarama modelini, çalışmadaki değişkenler arasındaki ilişkinin, tek seferlik ölçüm ile karakterize edildiği araştırmalar olarak tanımlanmaktadır (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel (2013). Yapılan çalışma sonuçları betimsel nitelik taşımaktadır.

Araştırmada; okul öncesi öğretmenlerinin finansal okuryazarlık becerileri ile sınıf içerisinde finansal okuryazarlık öğretimine yönelik yaptığı çalışmalar öğretmen görüşleriyle incelenmiştir.

3.2 Evren ve Katılımcılar

Araştırmanın evrenini Türkiye sınırları içerisinde bulunan özel ve devlet okullarında çalışan okul öncesi öğretmenleri oluşturmaktadır. Bu çalışmanın katılımcıları 2022-2023 eğitim-öğretim yılının bahar döneminde Türkiye sınırları içerisinde bulunan özel ve devlet okullarında çalışmakta olan 312 okul öncesi öğretmenidir. Araştırmanın örnekleme basit seçkisiz örnekleme yöntemi ile seçilmiştir. Oluşturulan evrenden örneklemin rasgele seçilmesine basit seçkisiz örnekleme yöntemi denir (Büyüköztürk, 2012). Açımlayıcı faktör analizi (AFA) için 100 katılımcının cevapları, doğrulayıcı faktör analizi (DFA) için de 212 katılımcının cevapları veri seti olarak kullanılmıştır.

3.2.1 Katılımcılar (AFA). Açımlayıcı faktör analizine göre araştırmaya katılan öğretmenlerin demografik bilgileri (cinsiyet, yaş, öğrenim durumu, hizmet süresi, medeni hâli) Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1

Katılımcıların Demografik Özellikleri (AFA)

		Frekans (n)	Yüzde (%)
Cinsiyet	Kadın	95	95.0
	Erkek	5	5.0
Yaş Grubu	18-24	9	9.0
	25-34	60	60.0
	35-44	27	27.0
	45-54	3	3.0
	55 ve üstü	1	1.0
Öğrenim Durumu	Ön Lisans	26	26.0
	Lisans	55	55.0
	Yüksel Lisans	16	16.0
	Doktora	1	1.0
	Diğer (lise, meslek lisesi)	2	2.0
Hizmet Süresi	1-3 yıl	17	17.0
	4-6 yıl	42	42.0
	7-9 yıl	16	16.0
	10-12 yıl	14	14.0
	13 yıl ve üstü	11	11.0
Medeni Hâli	Evli	49	49.0
	Bekâr	51	51.0
		N=100	

Tablo 1’de görüldüğü üzere, araştırmaya katılan okul öncesi öğretmenlerinin %95’i (95) kadın, %5’i (5) erkeklerden oluşmaktadır. Öğretmenlerin çoğunluğunun 25-34 yaş aralığında olduğu (%60), en az katılımcının ise 55 yaş ve üzerinde olduğu (%1) görülmektedir. Öğrenim durumları incelendiğinde lisans mezunu öğretmenlerin yoğunluğu (%55) göze çarpmaktadır. Mesleki hizmet sürelerine bakıldığında, öğretmenlerin %17’sinin 1-3 yıl, %42’sinin 4-6 yıl, %16’sının 7-9 yıl, %14’ünün 10-

12 yıl, %11'inin ise 13 yıl ve üzerinde eğitim verdikleri gözlemlenmiştir. Medeni hâlleri incelendiğinde, %49'unun evli, %51'inin bekâr olduğu belirtilmektedir.

3.2.2 Katılımcılar (DFA). Doğrulamalı faktör analizine göre araştırmaya katılan öğretmenlerin demografik bilgileri (cinsiyet, yaş, öğrenim durumu, hizmet süresi, medeni hâli) Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2

Katılımcıların Demografik Özellikleri (DFA)

		Frekans (n)	Yüzde (%)
Cinsiyet	Kadın	206	97.2
	Erkek	5	2.4
	Belirtmek İstemiyor	1	.5
Yaş Grubu	18-24	16	7.5
	25-34	134	63.2
	35-44	48	22.6
	45-54	11	5.2
	55 ve üstü	3	1.4
Öğrenim Durumu	Ön Lisans	28	13.2
	Lisans	146	68.9
	Yüksel Lisans	25	11.8
	Doktora	10	4.7
	Diğer (lise, meslek lisesi)	3	1.4
Hizmet Süresi	1-3 yıl	24	11.3
	4-6 yıl	66	31.1
	7-9 yıl	91	42.9
	10-12 yıl	25	11.8
	13 yıl ve üstü	6	2.8
Medeni Hâli	Evli	83	39.2
	Bekâr	123	58.0
	Belirtmek İstemiyor	6	2.8
		N=212	

Tablo 2'de görüldüğü gibi araştırmaya 212 okul öncesi öğretmeni katılmış, öğretmenlerin %97.2'si (206) kadın, %2.4'ü (5) erkeklerden oluşmaktadır.

Araştırmaya katılan kadınların sayısının erkeklere kıyasla daha fazla olması, Türkiye’de görev yapan okul öncesi öğretmenlerinin çoğunluğunu kadınların oluşturması nedeniyle normal karşılanmaktadır. Katılımcıların %7.5’i (16) 18-24 yaş, %63.2’si (134) 25-34 yaş, %22.6’sı (48) 35-44 yaş, %5.2’si (11) 45-54 yaş aralığında ve %1.4’ü (3) 55 yaş ve üzerindedir. Öğretmenlerin öğrenim durumlarına bakıldığında, %13.2’sinin (28) ön lisans, %68.9’unun (146) lisans, %11.8’inin (25) yüksek lisans, %4.7’sinin (10) doktora ve %1.4’ünün (3) lise veya meslek lisesi mezunu olduğu görülmüştür. En fazla katılımcının lisans, en az katılımcının ise lise veya meslek lisesi mezunu olduğu dikkat çekmektedir. Öğretmenlerin %11.3’ü (24) 1-3 yıl, %31.1’i (66) 4-6 yıl, %42.9’u (91) 7-9 yıl, %11.8’i (25) 10-12 yıl ve %2.8’i (6) 13 yıl ve üzeri hizmet süresine sahiptir. 7-9 yıl aralığında mesleki kıdem yılına sahip öğretmenlerin katılımı fazlayken, 13 yıl ve üzeri mesleki kıdeme sahip olan öğretmenlerin katılım olarak azınlıkta olduğu fark edilmiştir. Medeni hâlleri incelendiğinde; %39.2’sinin (83) evli, %58’inin (123) bekâr ve %2.8’sinin (6) medeni durumunu belirtmek istemediği görülmüştür.

3.3 Verilerin Toplanması

Bu araştırmanın verileri; araştırmacı (2023) tarafından geliştirilen “Okul Öncesi Öğretmenleri için Finansal Okuryazarlık Ölçeği” Google Formlar aracılığıyla çevrimiçi ortama aktarılarak Türkiye’nin sınırları içerisinde bulunan özel ve devlet okullarında görev yapan okul öncesi öğretmenlerine, müdürlerine gönderilmesi ile toplanmıştır.

Oluşturulan anket için Bahçeşehir Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu’nun onayı alınmıştır (Bkz. Ek1). Çalışmaya katılım gönüllülük esasına dayalı olmuştur. Öğretmenler, gönderilen ankette bulunan gönüllü bilgilendirme ve onam formunu okuyup onayladıktan sonra soruları yanıtlayabilmişlerdir (Bkz. Ek2).

3.3.1 Veri toplama araçları. Araştırmanın verileri; “Okul Öncesi Öğretmenleri için Finansal Okuryazarlık Ölçeği” ile toplanmış olup, kişisel bilgiler formunda; öğretmenlerin demografik özellikleri (cinsiyet, yaş, öğrenim durumu, hizmet süresi, medeni hâli) talep edilmiştir.

3.3.1.1 Okul Öncesi Öğretmenleri için Finansal Okuryazarlık Ölçeği. Ölçeğin ilk bölümünü öğretmenlerin demografik bilgilerinin elde edilmesi amacıyla

hazırlanan kişisel bilgiler formu oluşturmaktadır. Kişisel bilgiler formunda; öğretmenlerin cinsiyet, yaş, öğrenim durumu, hizmet süresi, medeni hâli için vereceği yanıtların seçenekleri bulunmaktadır. Ölçeğin ikinci bölümünü 18 maddeden ve 2 alt boyuttan oluşan asıl araştırma soruları oluşturmaktadır. İlk 8 madde birinci alt boyut olan öğretmenlerin finansal okuryazarlık yeterliğini, sonraki 10 madde ikinci alt boyut olan ise öğretmenlerin finansal eğitim yeterliğini ölçmektedir. Dört dereceli likert tipi olan ölçek; hiç katılmıyorum, katılmıyorum, katılıyorum, kesinlikle katılıyorum şeklinde derecelendirilmiştir. Bu ölçeğin geçerlik ve güvenirlik çalışmaları bulgular bölümünde verilmiştir.

3.3.2 Veri analiz işlemleri. Bu araştırmanın verileri; okul öncesi öğretmenlerinin finansal okuryazarlık beceri düzeylerini ölçmeye yönelik “Okul Öncesi Öğretmenleri için Finansal Okuryazarlık Ölçeği” için geçerlik ve güvenirlik çalışmalarının yapılması ile analiz edilmiştir. Analizlerin çoğunluğu için SPSS (Statistical Package for Social Sciences) 25.0 paket programından, Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) için ise AMOS (Analysis of Moment Structures) 25.0 paket programından yararlanılmıştır. İlk olarak örneklem uygunluğu ve faktörlere madde yüklerinin dağılımını incelemek amacıyla Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ve Barlett’in Küresellik Testi uygulanmıştır. Normallik değerlerini kontrol etmek için Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk testleri ile çarpıklık-basıklık istatistikleri yapılmıştır. Örneklem uygunluğu ve madde yüklerinin uygun dağılımı sağlandıktan sonra Açımlayıcı Faktör Analizi (AFA) yapılmıştır. Güvenirlik katsayısının belirlenmesi amacıyla Cronbach’s Alfa iç tutarlık testi uygulanmıştır. Ölçekten elde edilen verilerin karşılaştırılmasında Pearson Korelasyon testi kullanılarak birinci ve ikinci faktör arasındaki korelasyon analizleri yapılmıştır. Son olarak ölçeğin son hâlinin öğretmenlerin finansal okuryazarlık becerilerini ölçme için uygunluğu Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) kullanılarak belirlenmiştir.

Ölçeğin güvenirlik ve geçerliliği istatistiksel analizler ile sağlandıktan sonra öğretmenlerin finansal okuryazarlık becerileri betimsel istatistikler ile incelenip, demografik özelliklerine bakılmıştır. Katılımcıların cinsiyet ve medeni hâllerine göre farklılıklarını incelemek amacıyla bağımsız örneklem t-testi kullanılmıştır. Yaş grubu, öğrenim durumu ve hizmet süresi gibi ikiden fazla gruptaki karşılaştırmalar için ise tek yönlü varyans analizleri (One-way ANOVA) yapılmıştır.

3.3.3 Geçerlik ve güvenilirlik. “Okul Öncesi Öğretmenleri için Finansal Okuryazarlık Ölçeği” için madde oluşturma sürecinde alan yazın taranmış, öğretmenlerin finansal okuryazarlık yeterliği ve finansal eğitim yeterliği ile ilgili alt boyutlar belirlenmiştir. Temel olarak; Türkiye Bankalar Birliği (TBB) tarafından 2019 yılında oluşturulan finansal okuryazarlık anketi ve OECD finansal okuryazarlık ölçüm raporları (OECD, 2014; OECD, 2015; OECD, 2017; OECD, 2022) baz alınarak, alt boyutlara dâhil olan finansal beceriyi belirtecek ana terimler (birikim, yatırım, borç, bütçe, para vs.) kullanılarak araştırmacı tarafından ölçeğin maddeleri oluşturulmuştur. Uzman görüşleri ile maddeler düzeltilmiş, faktör yüklerine göre dağılımları AFA ile incelenmiştir. Madde yükleri düşük kalan 8. (döviz kazancım olmasa da döviz ile borçlanırım) ve 10.maddenin (aile ya da arkadaşlarımdan borç isterim) Türkiye şartlarında çalışmadığı görülmüş ve bu maddeler ölçekten çıkarılmıştır. Ölçeğin son hâlinin iç tutarlık katsayısının belirlenmesi amacıyla Cronbach’s Alfa yöntemi kullanılmıştır.

3.4 Sınırlamalar

Araştırma 2022-2023 eğitim-öğretim yılının bahar döneminde yapılmış olup, 312 okul öncesi öğretmeni ile sınırlıdır. Bunun dışında, araştırmada yalnızca; araştırmacı tarafından geçerlik ve güvenilirliği test edilmiş “Okul Öncesi Öğretmenleri için Finansal Okuryazarlık Ölçeği” kapsamında elde edilecek verilerden yararlanılacaktır.

Bölüm 4

Bulgular

Bu bölümde; “Okul Öncesi Öğretmenleri için Finansal Okuryazarlık Ölçeği” için yapılan geçerlik-güvenirlilik çalışmalarına, araştırmaya katılan okul öncesi öğretmenlerinden toplanan demografik bilgilerin ve verilen cevapların istatistiksel bulgularına yer verilecektir.

4.1 Birinci Probleme İlişkin Bulgular

Bulguların bu bölümünde; araştırmanın ilk problemi olan: “Okul öncesi öğretmenlerinin finansal okuryazarlık becerilerini ölçmek için geliştirilen ölçek geçerli ve güvenilir midir?” sorusuna ait bulgular raporlanmıştır.

“Okul Öncesi Öğretmenleri için Finansal Okuryazarlık Ölçeği” için geçerlik çalışmaları kapsamında Türkiye sınırları içerisinde görev yapmakta olan 100 okul öncesi öğretmenin yanıtları analiz edilmiştir. Yaşlıoğlu (2017) çalışmasında; faktör analizine başlamadan önce örneklemin en az 50 kişiden oluşması ön koşulunun yerine getirilmesi gerektiğini bildirmiştir. Bu aşamada ilk olarak; örneklem yeterliği ve Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) için uygunluğu kanıtlanması amacıyla Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ve Barlett testleri uygulanmıştır. Tatlıdil (2002) yaptığı çalışmada; öncelikle verilerin faktör analizi için uygunluğu test edildiğini; eğer bu uygunluk küresellik testinde istatistiksel olarak anlamlı bulunursa, bu durumda faktör analizi uygulamasına geçildiğini belirtmiştir. Tablo 3, KMO ve Barlett testlerinin sonuçlarını göstermektedir.

Tablo 3

KMO ve Barlett Testlerinin Sonuçları

Kaiser-Meyer-Olkin Örneklem Uygunluk Ölçüsü		.88
Bartlett'in Küresellik Testi	Ki-Kare Değeri	1434.28
	Bağımsızlık Derecesi	153
	p	.00

Büyüköztürk (2007) yayınladığı çalışmasında; KMO örneklem uygunluk ölçüsünün 0.60'ın üzerinde olduğunda, veri setinin temel bileşenler analizi için uygun

olduğunu gösterdiğini belirtmiştir. Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) örneklem uygunluk ölçüsünün tabloda görüldüğü üzere .88 olması, istatistiki olarak uygun bulunduğunu göstermektedir. Barlett küresellik testinin öz değeri 0 ile 1 arasında yer almalıdır, 0.8 veya daha yüksek değerler ise oldukça iyi olarak değerlendirilebilir (Yaşlıoğlu, 2017). Barlett'in küresellik testi sonuçları da faktör analizi için anlamlı bulunmuştur ($\chi^2=1434.281$, $df=153$, $p<.00$).

Alan yazın taramasının ardından “Okul Öncesi Öğretmenleri için Finansal Okuryazarlık Ölçeği” için uzman görüşleri alınarak 20 madde belirlenmiş ve bu maddeler; öğretmenlerin finansal okuryazarlık yeterliği, öğretmenlerin finansal eğitim yeterliği ve öğrencilerin finansal okuryazarlık yeterliğini ölçme amacıyla 3 faktöre ayrılmıştır. Yapılan temel bileşen analizi sonucu ölçeğin 3 faktörlü yapıya uygun olmadığını; 8.madde (döviz kazancım olmasa da döviz ile borçlanırım) ve 10.maddenin (aile ya da arkadaşlarımdan borç isterim) Türkiye için çalışmadığını göstermiştir. Bu nedenle ölçek; öğretmenlerin finansal okuryazarlık yeterliği ve öğretmenlerin finansal eğitim yeterliği olarak 2 faktörlü yapıya uygun bulunmuş, 8. ve 10.madde ölçekten çıkarılmıştır. Yapılan döndürülmüş açımlayıcı faktör analizinin sonucunda oluşan yapı ve madde faktör yükleri Tablo 4 üzerinde sunulmuştur.

Tablo 4

Döndürülmüş Açımlayıcı Faktör Analizi Sonuçları

Maddeler	ÖFOY	ÖFEY
13.Sınıfımda yatırım ve tasarruf yapma ile ilgili etkinlik yaparım.	.824	
15.Sınıfımda gelir ve gider kavramı ile ilgili etkinlik yaparım.	.811	
12.Sınıfımda bütçe planlaması yapma ile ilgili etkinlik yaparım.	.806	
11.Sınıfımda para yönetimi ile ilgili etkinlik yaparım.	.787	
14.Sınıfımda borç kavramını öğrencilerime aktarırım.	.776	
16.Öğrencilerim birikim yapmayı biliyor.	.773	
20.Öğrencilerim birisinden borç alma ve geri vermenin ne demek olduğunu biliyor.	.765	
18.Öğrencilerim tasarruf etmeyi biliyor.	.689	
17.Öğrencilerim paranın kullanım alanını biliyor.	.639	
19.Öğrencilerim ihtiyaç duymadığı eşyaları almak istemiyor.	.633	
4.Gelecekte beklenmeyen durumlar için kendimi güvenceye alacak finansal önlemler alırım. (Yangın, deprem, sel vs.)		.865
5.Birikim yaparım.		.839
1.Aylık bütçe yaparım.		.832
3.Gelecekte beklenen durumlar için bir fon hazırlarım. (Emeklilik, evlilik, çocuk vs.)		.817
2.Yıllık bütçe yaparım.		.690
6.Markete gitmeden önce alışveriş listesi yaparım.		.637
7.Yaptığım alışverişlerde karşılaştırma yaparım.		.596
9.Kredi kartı borcumu zamanında ödeyebilirim.		.548

Kaiser Normalleştirilmesi kullanılarak elde edilen sonuçlar, Varimax yöntemiyle incelenen veri setindeki maddelerin ölçeğin ilk yapısına benzer bir şekilde 2 faktöre yüklendiğini göstermektedir. Madde faktör yükleri incelendiğinde; öğretmenlerin finansal okuryazarlık yeterliği (ÖFOY) 1. Faktör ve öğretmenlerin finansal eğitim yeterliği (ÖFEY) 2. faktör olarak belirtilmiştir. Öğretmenlerin finansal okuryazarlık yeterliği 10 maddeden, finansal eğitim yeterliği ise 8 maddeden oluştuğu

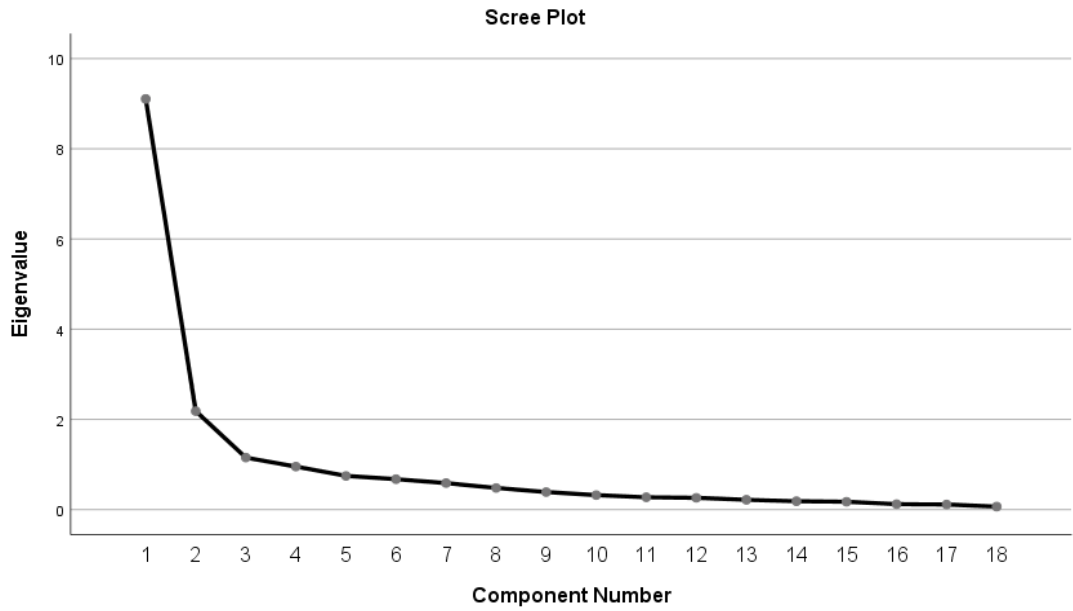
görülmektedir. Aşağıda bulunan Tablo 5 temel bileşenler analizinde özdeğer, varyans yüzdeleri ve birikimli varyans yüzdeleri göstermektedir.

Tablo 5

Özdeğer ve Açıklanan Varyans Değerleri (Temel Bileşenler Analizi)

Faktör	Özdeğer	Varyans (%)	Birikimli Varyans (%)
ÖFOY	9.11	34.89	34.89
ÖFEY	2.18	27.82	62.71

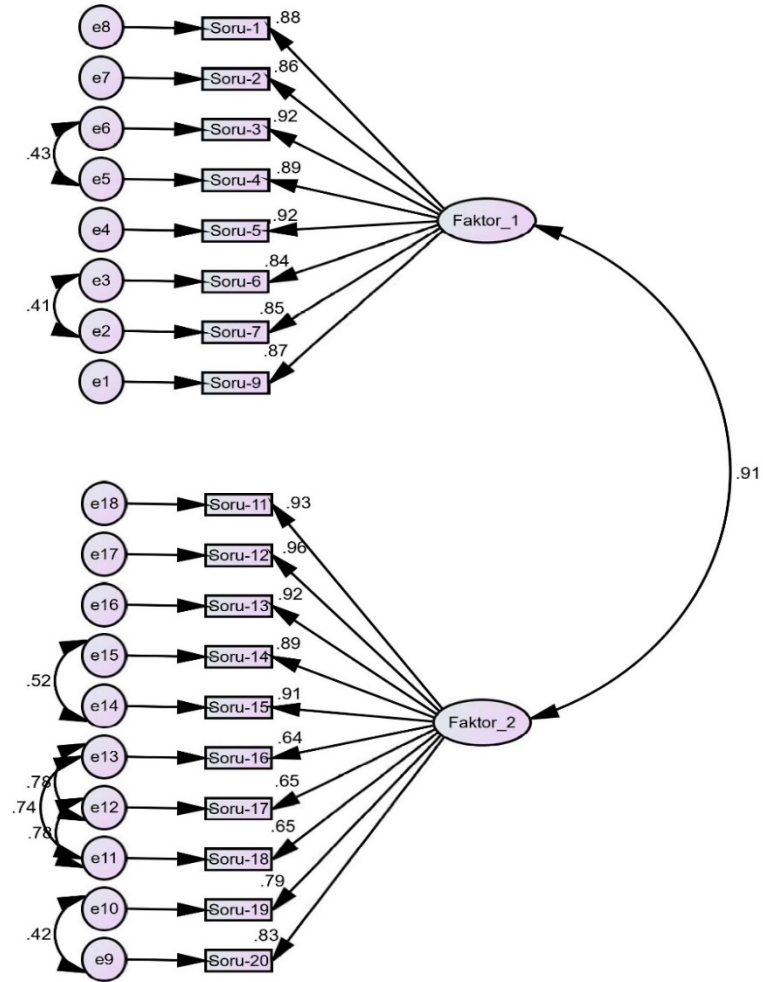
Öğretmenlerin finansal okuryazarlık yeterliğini (1.faktör) açıklayan varyans % 34.89, finansal eğitim yeterliğini (2.faktör) açıklayan varyans ise % 27.82 olarak bulunmuştur. Ölçeğin toplam varyansın % 62.71 ini açıkladığı belirlenmiştir. Bu tablo ölçeğin iki faktörlü olma ihtimalini güçlendirmiştir. Karar verilmesi için yamaç-birikinti grafiği (scree plot) incelenmiş, Şekil 1’de verilmiştir.

Şekil 1. Yamaç-birikinti grafiği (Scree plot)

Yamaç-birikinti grafiği incelendiğinde; ilk maddeden sonra ikinci maddeye doğru keskin bir düşüş olduğu ve ikinci maddeden sonra yatay biçimde ilerlediği görülmektedir. Bu kırılmanın özdeğerinin ikinin üzerinde olması, ölçeğin iki faktörlü yapıya uygunluğunu kanıtlamaktadır.

Araştırmanın doğrulayıcı faktör analizi sonuçları incelendiğinde, geliştirilen ölçeğin yapısal uyumunu değerlendirmek adına çeşitli istatistiksel ölçütler kullanılmıştır. Doğrulayıcı faktör analizi Şekil 2’de sunulmuştur.

Ki-kare = 597.14, $Sd = 127$, p değeri = .00, RMSEA = 0.10

Şekil 2. Doğrulayıcı Faktör Analizi

Şekil 2 incelendiğinde; ki-kare değeri 597,14, ki-kare/df oranı 4,70 olarak hesaplanmış olup, modelin gözlenen verilerle uyumunun anlamlı olduğunu göstermektedir ($p < .001$). RMSEA değeri ise 0,109 olarak hesaplanmıştır, bu da modelin verilere iyi uyum sağladığını işaret etmektedir. Yaşlıoğlu (2017) çalışmasında: Mutlak uygunluk ölçütleri, elde edilen veri modelinin önceden belirlenmiş model

kalıbına ne kadar iyi uyduğunu değerlendiren istatistiksel değerler olduğunu belirtmiştir. Bu değerler arasında; Ki-Kare (CMIN), Ki-Kare/df oranı, RMSEA, GFI gibi istatistiksel ölçütler bulunmaktadır. Karşılaştırmalı uygunluk ölçütleri ise Ki-Kare değerini sadece kendisiyle değil, aynı zamanda bir referans modeliyle karşılaştırarak değerlendiren istatistiksel değerler olduğunu bildirmiştir. Bu değerlere örnek olarak CFI, TLI ve NFI gibi istatistiksel ölçütler verilebilir (Yaşlıoğlu, 2017). Diğer uyum indeksleri de benzer şekilde modelin kabul edilebilir düzeyde uyum gösterdiğini göstermektedir: GFI (Goodness of Fit Index) 0,833, AGFI (Adjusted Goodness of Fit Index) 0,776, NFI (Normed Fit Index) 0,923, TLI (Tucker-Lewis Index) 0,926 ve CFI (Comparative Fit Index) 0,939 olarak hesaplanmıştır. Doğrulayıcı faktör analizi sonuçlarında; ki kare/df oranı kabul edilen değer olan 5'in altında olsa da biraz yüksek olduğu görülmektedir. Benzer şekilde RMSEA değeri de alan yazında önerilen değer olan 0.8 sınırından yüksek bir değer çıkmıştır. Elde edilen diğer indeksler geliştirilen ölçek modelinin verilere iyi bir uyum sağladığını ve ölçeğin yapısal geçerliliğini desteklediğini göstermektedir.

Araştırmanın güvenirlik çalışmaları için Cronbach's alfa katsayı değerleri incelenmiştir. Ölçeğin iç tutarlık analizi Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6

Ölçeğin İç Tutarlık Analizi

	Cronbach's Alpha	$\bar{X}$	SS	n
ÖFOY	.93	25.66	5.83	10
ÖFEY	.91	20.88	5.24	8
Ölçek Toplam	.94	46.54	9.97	18

Tablo 6'ya göre "Öğretmenlerin Finansal Okuryazarlık Yeterliği (ÖFOY)" alt boyutu için Cronbach'ın alfa değeri 0.93, "Öğretmenlerin Finansal Eğitim Yeterliği (ÖFEY)" için ise .91 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin her iki faktörünün toplam güvenirlik katsayı değeri 0.94 olarak yüksek derecede güvenilir bulunmuştur. Kula Kartal ve Mor Birlik (2016) yaptıkları çalışmada; güvenirlik katsayı değeri 1'e yaklaştıkça, ölçekte bulunan maddeler arasındaki iç tutarlılığın da yüksek olduğu sonucuna varılabileceğini belirtmişlerdir. Ölçeğin güvenirlik sağlamasının belirlenmesi için yapılan Pearson korelasyon analizi sonucu; "Öğretmenlerin Finansal Okuryazarlık Yeterliği" ve "Öğretmenlerin Finansal Eğitim Yeterliği" alt boyutları

karşılaştırıldığında, iki alt boyut arasında orta derece anlamlı ve pozitif bir ilişki saptanmıştır ($r=.62, p<.01$). Pearson momentler çarpımı korelasyon katsayısı $r=.00$ ise ilişki yok, $r=.01-.29$ ise düşük düzeyde ilişki, $r=.30-.70$ ise orta düzeyde ilişki, $r=.71-.99$ ise yüksek düzeyde ilişki ve $r=1$ ise mükemmel ilişki olarak yorumlanmakta; -1 ile +1 arasında korelasyon değerleri ilişkinin yönünün negatif ya da pozitif olduğunu göstermektedir (Yalçın, 2020).

Gerçekleştirilen analizler sonucu elde edilen bulgulara göre “Okul Öncesi Öğretmenleri için Finansal Okuryazarlık Ölçeği” için geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu bildirilebilir.

4.2 İkinci Probleme İlişkin Bulgular

Bulguların bu bölümünde; araştırmanın ikinci problemi olan: “Okul öncesi öğretmenlerinin finansal okuryazarlık becerileri hangi düzeydedir?” sorusuna ait bulgular raporlanmıştır. Okul öncesi öğretmenlerinin finansal okuryazarlık düzeylerini belirlemek amacıyla yapılan betimsel istatistik ve normallik sayıtları Tablo 7’de verilmiştir.

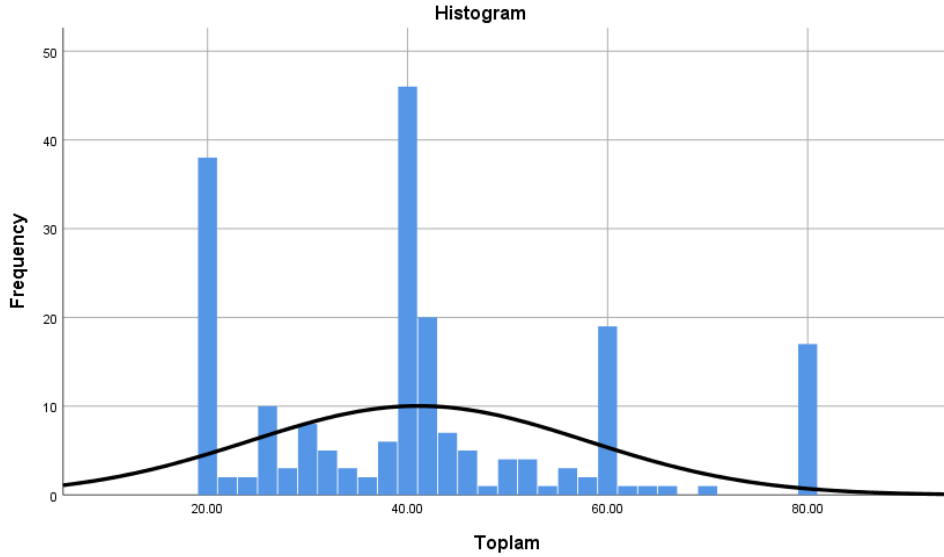
Tablo 7

Betimsel İstatistikler ve Normallik Sayıtları

Okul Öncesi	Betimsel İstatistik				Normallik Sayıtları		
Öğretmenlerinin	n	$\bar{X}$	ss	min	max	Çarpıklık	Basıklık
Finansal	212	41.07	16.88	20	80	.76	.08
Okuryazarlık							
Düzeyleri							

Tablo 7’de görüldüğü üzere; okul öncesi öğretmenlerinin finansal okuryazarlık düzeyleri 212 okul öncesi öğretmenin verilerinin incelendiği betimsel istatistikte; ortalamanın 41.07, standart sapmanın 16.88, minimum 20 ve maksimum 80 değerinde olduğu saptanmıştır. Normallik sayıtları incelendiğinde; çarpıklık (skewness) değeri 0,76, basıklık (kurtosis) değeri ise 0,08 olarak bulunmuştur. Terzi (2019) yayınladığı çalışmada; eğer basıklık ve çarpıklık değerleri ± 3 aralığında ise, ilgili değişkenin normal dağılıma sahip olduğunun kabul edildiğini bildirmiştir. “Okul Öncesi Öğretmenleri için Finansal Okuryazarlık Ölçeği” elde edilen verilere göre normallik

göstermektedir. Şekil 3'te verilen normallik grafiğinde de normal dağılım gösterdiği belirtilmiştir. Histogram grafiğinde ölçek maddelerinin hepsine olumlu yanıt verip 80 tam puan alanlar normal dağılımı biraz dağıtmış olsa da verinin büyük bir kısmının normal dağılım içerisinde olduğu görülmektedir.

Şekil 3. Normallik grafiği

Normallik değerlerinin incelenmesi amacıyla Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk testleri de uygulanmıştır. Bu test sonuçlarına göre; Kolmogorov-Smirnov değeri ($p=0,00<0,05$), Shapiro-Wilk değeri de ($p=0,00<0,05$) olarak normal dağılım göstermediği bulunmuştur. Veriler ($p=>0,05$) ise normal dağılım göstermekte, ($p=<0,05$) ise normal dağılım göstermemektedir (Terzi, 2019). İlk yapılan çarpıklık basıklık test sonuçlarına göre verilerin normal dağılımda olduğu için ölçeğin normal dağılım gösterdiği kabul edilmektedir.

4.3 Üçüncü Probleme İlişkin Bulgular

Bulguların bu bölümünde; araştırmanın üçüncü problemi olan: “Okul öncesi öğretmenlerinin finansal okuryazarlık becerileri bağımsız değişkenlere göre farklılık göstermekte midir?” sorusuna ait bulgular raporlanmıştır. Uygulanan analizlerin bulguları aşağıdaki alt problemlere göre açıklanmıştır.

4.3.1 Birinci alt probleme ilişkin bulgular. Bu bölümde “Okul öncesi öğretmenlerinin finansal okuryazarlık becerileri cinsiyet değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?” sorusuna ait bulgular raporlanmıştır. Cinsiyet değişkenine göre

katılımcıların aritmetik ortalamalarına ve standart sapmalarına bakılmış; bağımsız örneklem t-testi analizi uygulanmıştır. Bağımsız örneklem t-testi analizi, araştırmaya katılan okul öncesi öğretmenlerinin finansal okuryazarlık düzeylerinin cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini incelemek için yapılmıştır. Analiz için kullanılan varsayımlardan biri olan gruplardaki verilerin homojen dağılıp dağılmadığını belirlemek amacıyla Levene'nin testi sonuçları değerlendirilmiştir. Levene'nin testi sonuçları, cinsiyet değişkeni bağlamında grup varyanslarının kabul edilebilir bir düzeyde eşit olduğunu göstermiştir ($p=0,13$). Cinsiyet değişkenine göre bağımsız örneklem t-testi sonuçları ile aritmetik ortalamaları ve standart sapmaları Tablo 8'de gösterilmiştir.

Tablo 8

Cinsiyet Değişkenine Göre Bağımsız Örneklem t-Testi

Gruplar		n	$\bar{X}$	ss	Bağımsız örneklem t-testi		
					t	Sd	p
Toplam	Kadın	206	41.01	17.09	-0,34	209	,74
Ölçek	Erkek	5	43.60	6.99			

Tablo 8'de sunulan Levene's testi sonuçlarına göre 206 kadın, 5 erkek okul öncesi öğretmenin verileri incelenmiştir. Erkek öğretmenlerin azınlığı, Türkiye'de okul öncesi eğitimi tercih edenlerin çoğunluğu kadınlardan oluştuğu için normal karşılanmaktadır. Bağımsız örneklem t-testi analizi sonuçlarına göre, okul öncesi öğretmenlerinin finansal okuryazarlık düzeyleri cinsiyet değişkenine bağlı olarak istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermemiştir ($t_{(209)} = -0,34, p=0,74$).

4.3.2 İkinci alt probleme ilişkin bulgular. Bu bölümde “Okul öncesi öğretmenlerinin finansal okuryazarlık becerileri yaş değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?” sorusuna ait bulgular raporlanmıştır. Yaş demografik değişkenine göre okul öncesi öğretmenlerinin finansal okuryazarlık düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olup olmadığını test etmek amacıyla tek yönlü varyans analizi (one-way ANOVA) gerçekleştirilmiştir. Varyans analizi öncesinde yapılan Levene'nin testi sonuçlarına göre grupların varyans dağılımının homojen olduğu tespit edilmiştir ($p=.05$). Katılımcıların yaş değişkenine göre ortalama, standart sapma ve tek yönlü varyans analizi sonuçları Tablo 9'da sunulmuştur.

Tablo 9

Yaş Değişkenine Göre Ortalama, Standart Sapma ve Tek Yönlü Varyans Analizi

Yaş Aralığı	$n, \bar{X}$ ve ss Değerleri				ANOVA Sonuçları				
	n	$\bar{X}$	ss		KT	Sd	KO	F	p
18-24	16	41.31	16.64	G. Arası	6956.98	3	2318.99		
25-34	134	37.00	14.70	G. İçi	53128.96	208	255.43	9.08	.00
35-44	48	49.67	17.75	Toplam	60085.94	211			
45+	14	50.29	20.45						
Toplam	212	41.07	16.88						

Hangi yaş grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu Bonferroni post-hoc analizi ile test edilmiştir. Elde edilen bulgulara göre; farklı yaş aralıklarında yer alan üç ayrı grup (25-34, 35-44 ve 45+) katılımcının finansal okuryazarlık düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı ($p < 0.05$) bir fark olduğu bulunmuştur [$F_{(3, 208)} = 9,08, p = 0,00$]. 55 yaş ve üstü yaş grubunda sadece 3 katılımcı olduğu ve yeterli veri bulunmadığı için, bu yaş grubu önceki yaş grubuna dâhil edilmiştir (önceki hâli 45-54, sonraki hâli 45+). Elde edilen veriler; 18-24 yaş aralığında bulunan öğretmenlerin finansal okuryazarlık puanlarının istatistiksel anlamlılık düzeyinde anlamlı bir fark olmadığını göstermektedir. Grup ortalama ve standart sapma puanları Tablo 9 da verilmiştir.

4.3.3 Üçüncü alt probleme ilişkin bulgular. Bu bölümde “Okul öncesi öğretmenlerinin finansal okuryazarlık becerileri öğrenim durumu değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?” sorusuna ait bulgular raporlanmıştır. Okul öncesi öğretmenlerinin finansal okuryazarlık düzeylerinin, öğrenim durumu demografik değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark olup olmadığını test etmek amacıyla tek yönlü varyans analizi (one-way ANOVA) yöntemi kullanılmıştır. Varyans analizi öncesinde gerçekleştirilen Levene’nin testi sonuçlarına göre grupların varyans dağılımının homojen olduğu saptanmıştır ($p = .50$). Katılımcıların öğrenim durumu değişkenine göre ortalama, standart sapma ve tek yönlü varyans analizi sonuçları Tablo 10’da yer almaktadır.

Tablo 10

Öğrenim Durumu Değişkenine Göre Ortalama, Standart Sapma ve Tek Yönlü Varyans Analizi

Öğrenim Durumu	$n, \bar{X}$ ve ss Değerleri				ANOVA Sonuçları				
	n	$\bar{X}$	Ss		KT	Sd	KO	F	p
Ön Lisans	28	31.11	14.59	G. Arası	4910.87	3	1636.96	6.14	.001
Lisans	146	41.34	16.15	G. İçi	54700.92	205	266.83		
Yüksek Lisans	25	50.04	18.21	Toplam	59611.79	208			
Doktora	10	44.40	18.73						
Toplam	209	41.16	16.93						

Öğrenim grupları arasında istatistiksel farkın hangi gruplar arasında olduğu Bonferroni post-hoc analizi ile test edilmiştir. Elde edilen bulgulara göre; ön lisans, lisans ve yüksek lisans gruplarında yer alan katılımcıların finansal okuryazarlık düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı ($p < 0.05$) bir fark olduğu bulunmuştur [$F_{(3, 205)} = 6,14, p = 0,01$]. Diğer (lise ve meslek lisesi) grubunda yalnızca 3 katılımcı olduğu ve yeterli veri bulunmadığı için, bu yaş grubu analizden çıkarılmıştır. Analiz sonucunda; doktora öğrenim seviyesinde bulunan öğretmenlerin finansal okuryazarlık puanlarının istatistiksel anlamlılık düzeyinde anlamlı bir fark olmadığını göstermektedir. Sonuçlar Tablo 10’da verilmiştir.

4.3.4 Dördüncü alt probleme ilişkin bulgular. Bu bölümde “Okul öncesi öğretmenlerinin finansal okuryazarlık becerileri öğretmenlik hizmet süresi değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?” sorusuna ait bulgular raporlanmıştır. Okul öncesi öğretmenlerinin finansal okuryazarlık düzeyleri, mesleki hizmet süresi demografik değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark olup olmadığını incelemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (one-way ANOVA) kullanılmıştır. Levene’nin testi sonuçlarına göre, grupların varyans dağılımının homojen olduğu görülmüştür ($p = 0.09$). Katılımcıların hizmet süresi değişkenine göre ortalama, standart sapma ve tek yönlü varyans analizi sonuçları Tablo 11’de gösterilmiştir.

Tablo 11

Hizmet Süresi Değişkenine Göre Ortalama, Standart Sapma ve Tek Yönlü Varyans Analizi

Hizmet Süresi	$n, \bar{X}$ ve ss Değerleri			ANOVA Sonuçları					
	n	$\bar{X}$	ss		KT	Sd	KO	F	p
1-3 Yıl	24	37.71	18.78	G. Arası	2425.16	3	808.39		
4-6 Yıl	66	37.88	14.31	G. İçi	57660.78	208	277.22	2.92	.04
7-9 Yıl	91	41.98	16.80	Toplam	60085.94	211			
10+	31	47.81	19.01						
Toplam	212	41.07	16.88						

Katılımcılar arasında hizmet süresine göre olan istatistiksel farkın hangi gruplar arasında olduğu Bonferroni post-hoc analizi ile test edilmiştir. Elde edilen bulgulara göre; 4-6 yıl aralığında mesleki kıdem yılına sahip öğretmenler ile 10 yıl ve üzeri mesleki kıdem yılına sahip öğretmenler arasında istatistiksel olarak anlamlı ($p < 0.05$) bir fark olduğu Tablo 11’de görülmektedir [$F_{(3, 208)} = 2,92, p = 0,04$]. 13 yıl ve üzeri mesleki kıdem yılına sahip öğretmen grubunda yalnızca 6 katılımcı olduğu ve yeterli veri bulunmadığı için, bu hizmet süresi grubu önceki hizmet süresi grubuna dâhil edilmiştir (önceki hâli 10-12 yıl, sonraki hâli 10+). 1-3 yıl ve 7-9 yıl aralığında mesleki kıdem yılına sahip öğretmenlerin finansal okuryazarlık puanlarının istatistiksel anlamlılık düzeyinde anlamlı bir fark olmadığını analiz sonuçları belirtmektedir.

4.3.5 Beşinci alt probleme ilişkin bulgular. Bu bölümde “Okul öncesi öğretmenlerinin finansal okuryazarlık becerileri medeni hâl değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?” sorusuna ait bulgular raporlanmıştır. Medeni hâl değişkenine göre katılımcıların aritmetik ortalamalarına ve standart sapmalarına bakılmış; bağımsız örneklem t-testi analizi yapılmıştır. Bağımsız örneklem t-testi analizi, araştırmaya katılan okul öncesi öğretmenlerinin finansal okuryazarlık düzeylerinin medeni hâl göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini incelemek için uygulanmıştır. Gruplardaki verilerin homojen dağılıp dağılmadığını belirlemek amacıyla Levene’nin testi sonuçları değerlendirilmiştir. Levene’nin testi sonuçları, medeni hâl değişkeni bağlamında grup varyanslarının kabul edilebilir bir düzeyde eşit olduğunu göstermiştir ($p=0,54$). Medeni hâl değişkenine göre bağımsız örneklem t-

testi sonuçları ile aritmetik ortalamaları ve standart sapmaları Tablo 12’de sunulmuştur.

Tablo 12

Medeni Hâl Değişkenine Göre Bağımsız Örneklem t-Testi

Gruplar		<i>n</i>	$\bar{x}$	<i>ss</i>	Bağımsız örneklem <i>t</i> -testi		
					<i>t</i>	<i>Sd</i>	<i>p</i>
Toplam	Evli	83	39.18	15.99	-1,12	204	,26
Ölçek	Bekâr	123	41.88	17.57			

Tablo 12’de bulunan bağımsız örneklem t-testi analizi sonuçlarına göre; okul öncesi öğretmenlerinin finansal okuryazarlık düzeyleri medeni hâl değişkeni bağlamında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($t_{(204)} = -1,12$, $p=0,26$).

Bölüm 5

Tartışma ve Sonuçlar

Bu bölümde; araştırmanın alt problemlerine ait bulgularının yorumlanmasına, araştırmanın sonuçlarına ve hem araştırmacılar hem de eğitimciler için önerilere yer verilmiştir.

5.1 Tartışma

Araştırmanın ilk problemi olan: *“Okul öncesi öğretmenlerinin finansal okuryazarlık becerilerini ölçmek için geliştirilen ölçek geçerli ve güvenilir midir?”* sorusuna yönelik elde edilen bulgular; geliştirilen ölçeğin geçerliliğinin sağlandığını göstermektedir. Ölçeğin faktör analizi sonucunda iki farklı faktörün açığa çıktığı görülmüştür; öğretmenlerin finansal okuryazarlık yeterliği ve finansal eğitim yeterliği. Bu faktörler; ölçeğin ölçüm amacını yansıtan ve içeriği doğru şekilde ölçen bileşenler olarak değerlendirilebilir. Elde edilen veriler incelenmiş, ölçeğin iki faktörlü yapısının geçerli olduğu belirlenmiştir. Yanı sıra, ölçeğin Cronbach's Alfa değerleri yüksek bulunmuş ve bu da ölçeğin iç tutarlılığının yüksek olduğunu göstermektedir. Geliştirilen ölçeğin güvenilirliğinin sağlandığını ve bireylerin ölçeği tutarlı bir şekilde cevapladığını göstermektedir. Ölçeğin iç tutarlılığının yüksek olması, ölçeğin güvenilir olduğu ve sonuçların tekrarlanabilir olduğunu işaret eder. Bütün bulgular ele alındığında; ölçeğin geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğunu desteklemektedir.

Araştırmanın ikinci problemi olan: *“Okul öncesi öğretmenlerinin finansal okuryazarlık becerileri hangi düzeydedir?”* sorusu ile ilgili analiz sonucu; öğretmenlerin genel finansal okuryazarlık düzeyinin orta seviyede olduğunu göstermektedir. Finansal okuryazarlık becerilerinin bu düzeyde olması, okul öncesi öğretmenlerinin temel finansal kavramları anlayabildiğini ve bazı finansal terimleri uygulayabildiğini göstermektedir. Jayaraman ve diğerleri (2022) ABD’deki öğretmenlerin dâhil edildiği çalışmalarının sonucunda; okul öncesi öğretmenlerinin düşük finansal okuryazarlık seviyesine sahip olduklarını bulmuşlardır. Bu çalışma ile farklılık göstermesinin nedeni örneklem ve çalışmanın gerçekleştirildiği ülke farklılığından kaynaklanabileceği düşünülmektedir. Benzer bir çalışmada; Sawatzki ve Sullivan (2017), öğretmenlerin %75'ten fazlası, finansal okuryazar olduklarına ilişkin hemfikir veya kesin olarak hemfikir olsa da sadece yaklaşık yarısı finansal

okuryazarlığı öğretme konusunda kendilerine güveniyor gibi göründüklerini belirtmişlerdir. Çeşitli çalışmalarda (Chen ve Volpe, 1998; Vitt, Anderson ve Kent, 2000; Mandell ve Klein, 2009; Lusardi ve Mitchell, 2014) öğretmenlerin finansal okuryazarlık konusunda yetersiz oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonucun; öğretmenlerin alması gereken finansal eğitim eksikliğinden kaynaklandığı düşünülmektedir. O'Neil-Haight (2010) ise çalışmasında; eğitimcilerin öğrencilere temel para becerilerini öğretmenin önemini anlamakta olduğunu, ancak sıkı programlar, kaynak eksikliği ve kaynakları etkili bir şekilde kullanma konusundaki düşük güvenin, bu yeni tanınan önceliği karşılamamanın önünde engel olarak durduğunu söylemiştir. TEDMEM (2016); ülkelerin ve bireylerin kendi çabalarıyla finansal yetkinliklerini geliştirmelerini beklemesi ve finansal eğitimi önemsememesi; uzun vadede toplumda finansal sistemin sağlıklı işleyişini engelleyebilecek olumsuz sonuçların ortaya çıkmasına yol açabileceğini belirtmiştir. Bu durumun yaşanmaması için öğretmenlerin finansal okuryazarlık düzeylerinin geliştirilmesi önem arz etmektedir. Eğitimcilerin finansal eğitim düzeyi ne kadar geliştirilirse, öğrenciler de finansal okuryazarlık konusunda o kadar bilgi sahibi olacaktır. Bu nedenle; öğretmenlerin gerekli eğitimler ile finansal okuryazarlık becerilerinin orta seviyeden daha ileri seviyeye taşıyabilmeleri gerekmektedir.

Araştırmanın üçüncü problemine ilişkin ilk alt problemi olan: *“Okul öncesi öğretmenlerinin finansal okuryazarlık becerileri cinsiyet değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?”* sorusuna yönelik yapılan analiz sonuçlarına göre; okul öncesi öğretmenlerinin finansal okuryazarlık düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Bu sonuç; cinsiyetin finansal okuryazarlık düzeyine etki etmediğini göstermektedir. Böyle bir sonuçla karşılaşılmasının nedeni örneklemdeki erkek öğretmen sayısının az olması olarak düşünülebilir. Hem yerli hem de yabancı alan yazın incelemesi sonuçlarına göre; okul öncesi öğretmenlerinin finansal okuryazarlık becerilerini demografik özelliklerine göre değerlendiren bu araştırmanın, tam olarak desteklendiği çalışmalara rastlanmamıştır. Benzer çalışmalarda (Adeleke, 2013; Jorgensen ve Savla, 2010) cinsiyetin finansal okuryazarlık düzeyi açısından bir önem teşkil etmediği görülmüştür. Bu sonuçtan farklı olarak; Remund (2010) yayınladığı çalışmanın sonucunda; kadınların erkeklere göre daha düşük finansal okuryazarlık düzeyine sahip olduğunu saptamıştır. Hastings, Madrian, ve Skimmyhorn (2013) yaptıkları çalışmada; kadınların finansal kararlarını etkileyebilecek derecede

düşük finansal okuryazarlık düzeylerine sahip olduğunu belirtmişlerdir. Yazarlar; örnekleme dahil olan kadınların, erkeklerden daha az ev ekonomisini yönettikleri için bu sonucun normal olabileceğini düşünmektedirler. Jayaraman ve diğerleri (2022) çalışmalarında; öğretmenlerin cinsiyet, ırk gibi demografik özellikleri ve finansal okuryazarlık düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığı sonucuna ulaşmışlar ve finansal okuryazarlık eğitimi vermelerinde herhangi belirleyici engeller bulunmadığı için olumlu bir sonuç olarak kabul etmektedirler. Bu çalışmada da öğretmenlerin cinsiyet bağımsız değişkeni ve finansal okuryazarlık becerileri arasında anlamlı bir farklılık bulunmaması olumlu bir sonuç olarak düşünülmektedir.

Araştırmanın üçüncü problemine ilişkin ikinci alt problemi olan: *“Okul öncesi öğretmenlerinin finansal okuryazarlık becerileri yaş değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?”* sorusuna yönelik gerçekleştirilen analiz sonuçlarına göre; öğretmenlerin yaş grupları arasında finansal okuryazarlık düzeyi açısından 25-34, 35-44 ve 45 yaş ve üzeri yaş gruplarında anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Bu sonuç; yaştan öğretmenlerin finansal okuryazarlık düzeyine etki ettiğini göstermektedir. Yaş ilerledikçe bireylerin finansal konularda deneyimi artabilir. Daha fazla deneyim, finansal okuryazarlık becerilerinin gelişmesine katkıda bulunabilir. Grimes ve diğerleri (2010) yaptıkları çalışmada; finansal okuryazarlık becerilerinin yaşa göre pozitif ve negatif yönde farklılaştığını belirtmişlerdir. Lusardi ve Mitchell (2008) bu çalışmada elde edilen sonuçtan farklı olarak; kadınların finansal okuryazarlık düzeylerinin yaş grupları arasında farklılık gösterdiği sonucuna ulaşmışlardır. Fakat bu farklılık yaşça büyük kadınların daha düşük finansal okuryazarlık düzeylerine sahip olduğu yönündedir. Lusardi ve Mitchell (2014) yaptıkları diğer bir çalışmada; aynı şekilde genç öğretmenlerin finansal okuryazarlık düzeylerinin daha gelişmiş oldukları sonucuna varmışlardır. Farklı sonuçla karşılaşılmasının nedeni evren ve örneklem farklılığından kaynaklandığı düşünülmektedir. Chen ve Volpe (1998) ise yaptıkları çalışmada 30 yaşın altındaki bireylerin daha düşük finansal okuryazarlık düzeyine sahip olduğunu belirtmişlerdir. Yaşla birlikte mesleki gelişim ve kariyer ilerlemesi de gerçekleşebilir. Daha üst düzey pozisyonlar, finansal kararlar almayı gerektirebilir ve bu da finansal okuryazarlık becerilerinin önemini artırabilir. Yaşlılık dönemine yaklaşırken emeklilik planlaması daha fazla önem kazanır. Bu nedenle bireyler, finansal geleceklerini daha yakından değerlendirmeye başlayabilirler. Bu sebeplerin; öğretmenlerin finansal

okuryazarlık becerilerinin yaşlarına göre farklılık göstermesine neden olabileceği ifade edilebilir.

Araştırmanın üçüncü problemine ilişkin üçüncü alt problemi olan: “*Okul öncesi öğretmenlerinin finansal okuryazarlık becerileri öğrenim durumu değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?*” sorusuna dayalı yapılan analiz sonuçlarına göre; ön lisans, lisans ve yüksek lisans grupları arasında finansal okuryazarlık düzeyi açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Bu sonuç; eğitim seviyesinin öğretmenlerin finansal okuryazarlık düzeylerini etkileyebileceğini göstermektedir. Jayaraman ve diğerleri (2022) yaptıkları çalışmada; öğretmenlerin finansal okuryazarlık becerilerinin artışının, aldıkları eğitimle anlamlı bir şekilde ilişkili olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Çeşitli araştırmalar (Chen ve Volpe, 1998; Worthington, 2006; Abreu ve Mendes, 2010; Dvorak ve Hanley, 2010), eğitim seviyesi ile finansal okuryazarlık düzeyi arasında pozitif bir ilişki olduğunu göstermektedir. Bu çalışmalar; bireylerin eğitim düzeyinin artmasıyla finansal okuryazarlık becerilerinin de arttığı sonucuna varmıştır. Lusardi ve Mitchell (2007) yaptıkları çalışmada düşük eğitim düzeyine sahip bireylerin düşük finansal okuryazarlık düzeylerine sahip olduğunu saptamışlardır. Prawat (1992) ise yaptığı çalışmada bu durumla ilgili olarak; öğretmenlerin öğrenim durumlarının sınıf uygulamalarını etkilediğini söylemiştir. Yükseköğrenim düzeyine sahip bireyler, genellikle daha fazla finansal eğitim fırsatına erişebilirler. Üniversitelerde veya uzmanlık programlarında sunulan finansal eğitimler, kişinin finansal okuryazarlık düzeyini artırabilir. Öğretmenlerin öğrenim dereceleri arttıkça finansal okuryazarlık ve eğitim becerilerinin de arttığı gözlemlendiği için, finansal okuryazarlık ve eğitim becerilerinin öğrenim durumuna etkisinin önemli ve üzerinde durulması gereken bir konu olduğunu söyleyebiliriz.

Araştırmanın üçüncü problemine ilişkin dördüncü alt problemi olan: “*Okul öncesi öğretmenlerinin finansal okuryazarlık becerileri öğretmenlik hizmet süresi değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?*” sorusuna yönelik yapılan analiz sonuçlarına göre; 4-6 yıl ile 10 yıl ve üzeri hizmet süresine sahip öğretmenler arasında anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Bu durum, mesleki deneyimin finansal okuryazarlık düzeyine etkisini gösteren önemli bir sonuç olarak değerlendirilebilir. Jayaraman ve diğerleri (2022) da yaptıkları çalışmada benzer olarak; öğretmenlik meslek süresinin finansal okuryazarlık becerileri arasında anlamlı olarak farklılaştığı sonucuna ulaşmışlardır. Chen ve Volpe (1998) ise; bireylerin finansal okuryazarlık düzeylerinin düşük

olmasının nedenini az çalışma deneyiminden kaynaklandığını bildirmişlerdir. Lusardi ve Mitchell (2017) çalışmalarında; mesleki kıdem yıllarının, bireylerin finansal bilgi, beceri ve risk yönetimi konularında daha yetkin hâle gelmelerine katkı sağlayabileceğini belirtmişlerdir. Mesleki kıdem yılları, öğretmenlerin finansal deneyim ve pratik bilgilerini artırabileceği bir süreçtir. Uzun yıllar boyunca finansal konularla ilgili deneyim kazanmış olan öğretmenler, bu alandaki becerilerini geliştirmiş olabilirler. Bu öğretmenler, daha fazla öğretim materyali ve finansal kaynağa ulaşma imkânına sahip olabilirler. Bu da finansal konulardaki bilgilerini derinleştirebilir. Lusardi ve Mitchell (2007) yaptıkları çalışmada; emekli olmaya yakın bireylerin, finansal okuryazarlık düzeylerinde artış görüldüğünü belirtmişlerdir. Way ve Holden (2009) çalışmalarında; öğretmenlerin hizmet sürreleri artıkça finansal okuryazarlık seviyelerinin de artış gösterdiği sonucuna varmışlardır. Mesleki kıdem yılları boyunca öğretmenler, farklı yaşam dönemlerinden geçebilirler. Uzun yıllar çalışan öğretmenler, farklı ekonomik dönemleri deneyimlemiş olabilirler. Bu dönemlerde finansal öncelikler değişebilir ve öğretmenler finansal konulara daha fazla ilgi gösterebilirler. Farklı eğitim ve öğretim pratikleri geliştirmiş olabilirler. Bu da finansal konularda öğrencilere daha etkili bir şekilde rehberlik etmelerine yardımcı olabilir. Tüm bu sebeplerin; öğretmenlerin finansal okuryazarlık becerilerinin mesleki hizmet yıllarına göre farklılık göstermesine neden olabileceği mümkündür.

Araştırmanın üçüncü problemine ilişkin üçüncü alt problemi olan: “*Okul öncesi öğretmenlerinin finansal okuryazarlık becerileri medeni hâl değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?*” sorusuna dair yapılan analiz sonuçlarına göre; medeni hâl değişkeninin öğretmenlerin finansal okuryazarlık düzeyine etkisi istatistiksel olarak anlamlı değildir. Bu sonuç; medeni hâlin öğretmenlerin finansal okuryazarlık düzeyine etki etmediğini göstermektedir. Alan yazın incelendiğinde; finansal okuryazarlık konusunda öğretmenlerin medeni hâllerini inceleyen bir araştırmaya rastlanılmamıştır. Benzer olarak Gutter, Garrison ve Çopur (2010) üniversite öğrencileri üzerinde uyguladıkları çalışmada; evli bireylerin genellikle daha yüksek finansal okuryazarlık düzeylerine sahip olduğunu bulmuşlardır. Fernandes, Lynch ve Netemeyer (2014) yaptıkları çalışmada, finansal okuryazarlık düzeylerini medeni hâl değişkenine göre incelemişlerdir. Bulgular; evli bireylerin genellikle daha yüksek finansal okuryazarlık düzeylerine sahip olduğunu göstermiştir. Evlilik, finansal sorumlulukların artması ve finansal karar alma süreçlerinin daha fazla paylaşılmasıyla ilişkilendirilmiştir. Hung, Parker ve Yoong (2009) yaptıkları çalışmada; benzer şekilde evli bireylerin finansal

okuryazarlık düzeylerinin daha yüksek olduğunu bulmuşlardır. Elde edilen bu farklı sonuçların; örneklem ve kültür farklılığından kaynaklanabileceği düşünülmektedir. Okul öncesi öğretmenlerinin sınıf yönetimi becerileri ve tükenmişlik seviyelerini medeni hâllerine göre inceleyen bir çalışmada (Adıgüzel ve İpek, 2016) bu çalışma ile benzer olarak; öğretmenlerin becerilerinin, medeni hâllerine göre anlamlı olarak farklılaşmadığı bulunmuştur. Evli veya bekâr olmak, öğretmenlerin finansal konular hakkında sahip olduğu bilgi seviyesini etkilemiyorsa, medeni durum ile finansal okuryazarlık arasında belirgin bir farklılık görülmeyebilir. Medeni durumun finansal okuryazarlık üzerindeki etkisinin gözlemlenmemesi, araştırma örneğinin belirli bir kültürel veya sosyoekonomik görünüşü yansıtmasından kaynaklanabilir. Örneklemin çeşitliliği ve büyüklüğü, medeni durum ile finansal okuryazarlık arasındaki ilişkinin belirlenmesinde etkili olabilir. Sonuç olarak; medeni durumun öğretmenlerin finansal okuryazarlık becerilerine etkisi çok sayıda faktörün karmaşık etkileşiminden kaynaklanabilir. Bu nedenle, daha fazla araştırma ve analiz gerekebilir.

5.2 Sonuçlar

Bu çalışma; “Okul Öncesi Öğretmenleri için Finansal Okuryazarlık Ölçeği” geliştirilmesi ve ölçeğin geçerlik ile güvenilirliğinin değerlendirilmesi amacıyla yapılmıştır. Araştırma sonuçları; ölçeğin hem geçerlik hem de güvenilirlik açısından başarılı olduğunu göstermektedir. Bu ölçeğin okul öncesi öğretmenlerinin finansal okuryazarlık düzeylerini değerlendirmek amacıyla kullanılacak etkili bir araç olduğunu söyleyebiliriz. Ölçeğin geçerlik çalışmaları, uzman görüşleri doğrultusunda belirlenen maddelerin faktör analizi ile incelenerek yapısal geçerliğinin sağlandığını göstermektedir. Öğretmenlerin finansal okuryazarlık yeterliği ve finansal eğitim yeterliği olmak üzere iki faktörlü bir yapı elde edilmiştir. Ayrıca, ölçeğin güvenilirliğine dair yapılan analizler incelendiğinde yüksek güvenilirlik düzeyinde olduğu görülmüştür. Bu sonuçlar; ölçeğin güvenilirlik ve geçerlik açısından sağlam temellere dayandığını göstermektedir.

Okul öncesi öğretmenlerinin finansal okuryazarlığa dair becerileri değerlendirildiğinde; genel finansal okuryazarlık düzeyinin ortalama seviyede olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Finansal okuryazarlık becerilerinin bu seviyede olması, öğretmenlerin basit finansal kavramları anlayabildiğini ve belli başlı finansal terimleri uygulayabildiğini yansıtmaktadır.

Araştırmanın bir diğer amacı; okul öncesi öğretmenlerinin finansal okuryazarlık düzeylerini demografik değişkenler bağlamında incelemektir. Cinsiyet değişkenine göre yapılan analiz sonuçlarına göre, cinsiyetin öğretmenlerin finansal okuryazarlık düzeyine etkisi istatistiksel olarak anlamlı değildir. Bu sonuç; finansal okuryazarlık konusunda cinsiyet ayrımının etkili bir faktör olmadığını göstermektedir.

Yaş aralığına göre yapılan analizlerde; 25-34, 35-44 ve 45 yaş ve üzeri öğretmenlerin finansal okuryazarlık düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık gözlenmiştir. Bunun sebebinin; yaş ilerledikçe bireylerin daha çok tecrübe biriktirdiği ve bu tecrübelerin finansal kararlar üzerinde etkili olabileceği düşünülmektedir. Aynı şekilde öğrenim durumu değişkenine göre yapılan analizlerde; ön lisans, lisans ve yüksek lisans grupları arasında finansal okuryazarlık düzeyi açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Bu sonuç; eğitim seviyesinin öğretmenlerin finansal okuryazarlık düzeylerini etkileyebileceğini düşündürmektedir.

Mesleki hizmet süresi değişkenine göre yapılan analizlerde ise, 4-6 yıl ile 10 yıl ve üzeri hizmet süresine sahip öğretmenler arasında anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Bu durum, mesleki deneyimin finansal okuryazarlık düzeyine etkisini gösteren önemli bir sonuç olarak değerlendirilebilir.

Tüm bu sonuçlar değerlendirildiğinde; bu çalışma özellikle okul öncesi öğretmenlerinin finansal okuryazarlık düzeylerini ölçmek ve değerlendirmek isteyen araştırmacılar ve eğitimciler için önemli bir araç sunmaktadır. Ölçeğin geçerlilik ve güvenilirliği sağlam temellere dayandığı için güvenilir sonuçlar elde etmek mümkün olacaktır. Bunun yanı sıra, demografik değişkenlere göre yapılan analizler, öğretmenlerin finansal okuryazarlık düzeylerini daha ayrıntılı bir şekilde anlama imkânı sunmaktadır. Bu çalışmanın sonuçları; finansal okuryazarlık eğitimi ve araştırmalarının geliştirilmesi için önemli bir katkı sağlamaktadır.

5.3 Öneriler

“Okul Öncesi Öğretmenleri için Finansal Okuryazarlık Ölçeği”, okul öncesi öğretmenlerinin finansal okuryazarlık seviyelerini değerlendirmek ve finansal eğitim programlarını geliştirmek için tasarlanmış güçlü bir araçtır. Araştırmacılar ve eğitimciler; ölçeği öğretmenlerin finansal okuryazarlık düzeyini belirlemek için kullanabilir. Bu; öğretmenlerin eksikliklerini ve güçlü yönlerini belirlemelerine

yardımcı olarak, onların finansal okuryazarlık eğitimine uygun bir şekilde rehberlik edilmesine olanak sağlar. Öğretmenlerin finansal okuryazarlık düzeyleri hakkında bilgi sahibi olduktan sonra, eğitim programlarını kişiselleştirmek için bu ölçeği kullanabilirler. Her bir öğretmenin ihtiyaçlarına ve zayıf yönlerine odaklanarak daha etkili eğitim sağlayabilirler. Ölçeği düzenli aralıklarla kullanarak öğretmenlerin finansal okuryazarlık düzeylerindeki gelişmeler izlenebilir. Bu sürekli takip; eğitim programlarının etkinliğini değerlendirmeye yardımcı olur. Finansal okuryazarlık alanında yapılan araştırmalarda veri toplamak için bu ölçek rahatlıkla kullanılabilir. Evren ve örneklem değişikliği sağlanıp, daha fazla öğretmene ulaşılabilir. Özellikle okul öncesi dönemde finansal okuryazarlık eğitiminin etkilerini incelemek isteyen araştırmacılar için değerli bir araç olabilir. Elde edilen sonuçları kullanarak eğitim politikaları şekillendirebilir. Okul öncesi dönemde finansal okuryazarlık eğitimine daha fazla vurgu yapılması teşvik edebilir.

Bu öneriler; okul öncesi öğretmenlerinin finansal okuryazarlık konusunda daha etkili ve verimli bir şekilde eğitim vermesine yardımcı olabilir, çocukların gelecekteki finansal kararlarını daha bilinçli bir şekilde yönlendirmelerine katkı sağlayabilir.

KAYNAKÇA

- Abreu, M., ve Mendes, V. (2010). Financial literacy and portfolio diversification. *Quantitative Science*, 10(5), 515-528.
- Adalar, H. (2019). *Sosyal bilgiler öğretmen eğitiminde finansal okuryazarlık ve öğretimi: Bir model önerisi* (Yayınlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Adeleke, T. (2013). *The effects of gender and gender role on the financial literacy of college students*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Oklahoma State University, Wilmington, North Carolina.
- Adıgüzel, İ. ve İpek, C. (2016). Okul öncesi öğretmenlerinin sınıf yönetimi becerileri ve tükenmişlik düzeyleri. *International Journal Of Eurasia Social Sciences*, 7(23), 247-273.
- Algan, G., Özkut, B. ve Kaya, S.Ö. (2012). Okul öncesi eğitim kurumlarındaki çocukların annelerinin müzik eğitimine bakış açısı. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 27, 21-31.
- Amagir, A., Groot, W., Brink, H. M., ve Wilschut, A. (2018). A review of financial-literacy education programs for children and adolescents. *Citizenship, Social and Economics Education*, 17(1), 56–80.
- Ardahan, G. (2022). *Kadın perspektifinden covid-19 pandemisi döneminde aile içi iş bölümü* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). İzmir Demokrasi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Arıkan, İ. (2021). *Sosyal bilgiler dersinde bağlam temelli öğrenme yaklaşımının öğrencilerin akademik başarısına, finansal okuryazarlık becerilerine ve öğrenmenin kalıcılığına etkisi* (Yayınlanmamış doktora tezi). Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Elazığ.
- Arthur, C. (2012). *Financial literacy education: Neoliberalism, the consumer and the citizen*. Rotterdam: Sense Publishers.

- Atkinson, A. ve Messy, F. A. (2012). Measuring financial literacy: Results of the OECD / International Network on Financial Education (INFE) pilot study, *OECD Working Papers on Finance, Insurance and Private Pensions, No. 15*, OECD Publishing. <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/5k9csfs90fr4-en.pdf> adresinden alındı.
- Aydın, A. D. (2018). Türkiye’de finans eğitimi ve finansal okuryazarlık üzerine eleştirel bir değerlendirme. *Ekonomi Maliye İşletme Dergisi*, 1(1), 12-20.
- Birbili, M., ve Kontopoulou, M. (2015). Financial education for preschoolers: Preparing young children for the 21st century. *Childhood Education*, 91(1), 46-53.
- Büyüköztürk, Ş. (2007). Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş. (2012). *Örnekleme Yöntemleri*. Balıkesir Üniversitesi Eğitim Fakültesi Web site: <http://w3.balikesir.edu.tr/~msackes/wp/wp-content/uploads/2012/03/BAY-Final-Konulari.pdf> adresinden 14 Temmuz 2023 tarihinde edinilmiştir.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E., Akgün, Ö., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2013). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Pegem Yayınları.
- Casingal C., ve Ancho I. (2022). Financial literacy status of public-school teachers: The case of the Philippines. *Journal of Management, Economics, and Industrial Organization*, 6(1), 63-80.
- Chen, H. C., & Volpe, R. P. (1998). An Analysis of Personal Financial Literacy Among College Students. *Financial Services Review*, 7(2), 107-128.
- Curugan, A. A. M., Masnan, A. M., ve Norwani, N. B. M. (2019). Effect of kwartalino financial education program on kindergarten learners’ financial knowledge. *International Journal of Social Science and Economic Research*, 4(4), 3144-3164.
- Çelikten, L. (2020). *Marmara Finansal Okuryazarlık Programı’nın geliştirilmesi ve ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin finansal okuryazarlık becerilerine etkisinin*

incelenmesi (Yayınlanmamış doktora tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Danes, S. M. ve Haberman, H. (2007). Teen financial knowledge, self-efficacy, and behavior: A gendered view. *Journal of Financial Counseling and Planning*, 18(2), 48-60.

Durak, R. (2011). *Araştırma Yöntem ve Teknikleri*. Atatürk Üniversitesi Pasinler Yüksekokulu Web site: <https://atauni.edu.tr/yuklemeler/e6d32be6d3b1ad4dae5f6cc23165e2da.pdf> 13 Ocak 2020 tarihinde edinilmiştir.

Dvorak, T., ve Hanley, H. (2010). Financial Literacy And The Design Of Retirement Plans. *The Journal of Socio-Economics*, 39, 645-652.

Er, T. (2019). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının finansal okuryazarlık düzeylerinin incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Niğde.

Ergün B., Şahin A., ve Ergin E. (2014). Finansal okuryazarlık: İşletme bölümü öğrencileri üzerine bir çalışma. *Journal of International Social Research*, 34(7), 847-864.

Erkılıç, A. (2019). *Lise öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeyleri ve matematik ders başarıları arasındaki ilişki* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.

Ertoğrul, D. (2020). *Ortaokul öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeyleri ve bu düzeyleri etkileyen demografik faktörler (Muğla örneği)* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Muğla.

Fabris, N. ve Luburic, R. (2016). Financial education of children and youth. *Journal of Central Banking Theory and Practice*, 2016(2), 65-79.

Fernandes, D., Lynch, J. G., ve Netemeyer, R. G. (2014). Financial literacy, financial education, and downstream financial behaviors. *Management Science*, 60(8), 1861-1883.

- Fidancı, H. (2021). *Lise öğrencilerinin finansal okuryazarlık algılarının farklı değişkenlere göre incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kayseri.
- Friedline, T. (2015). A developmental perspective on children's economic agency. *The Journal of Consumer Affairs*, 49(1), 39-68.
- Finansal Okuryazarlık ve Erişim Derneği (FODER). (2023). *Hakkında*. <http://www.foder.org> adresinden edinilmiştir.
- Fox, J., Bartholomae, S. ve Lee, J. (2005). Building the case for financial literacy. *Journal of Consumer Affairs*, 39(1), 195-214.
- Gale, W. G. ve Levine, R. (2011). Financial literacy: What works? How could it be more effective? *Financial Security Project at Boston College, FSP 2011-1*.
- Gold, L. A. (2016). *Teachers' perceptions regarding financial literacy in kindergarten through grade 2* (Doctoral dissertation). <http://www.ohiolink.edu/etd/> adresinden edinilmiştir.
- Grimes, P. W., Millea, M. J., ve Thomas, M. K. (2010). Testing the economic literacy of K-12 teachers: A state-wide baseline analysis. *American Secondary Education*, 38(3), 4-20.
- Grohmann, A., Kouwenberg, R., ve Menkhoff, L. (2015). Childhood roots of financial literacy. *Journal of Economic Psychology*, 51, 114-133.
- Gutter, M. S., Garrison, S. ve Çopur, Z. (2010). Social learning opportunities and the financial behaviors of college students. *Family and Consumer Sciences Research Journal*, 38(4), 387-404.
- Gür, B. (2022). *Finansal okuryazarlık araştırmaları üzerine bir inceleme* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tekirdağ.
- Güvenç, H. (2017). Öğretim programlarımızda finansal okuryazarlık. *İlköğretim Online*, 16(3), 935-948.

- Hastings, J. S., Madrian, B. C. ve Skimmyhorn, W. L. (2013). Financial literacy, financial education, and economic outcomes. *Annual Review of Economics*, 5, 347-73.
- Holden, K., Kalish, C., Scheinholtz, L., Dietrich, D., ve Novak, B. (2009). *Financial literacy programs targeted on preschool children: Development and evaluation*. La Follette School Working Paper No. 2009-009.
- Hung, A. A., Parker, A. M., ve Yoong, J. K. (2009). Defining and measuring financial literacy. *Labor and Population. Working Paper, WR-708*.
- Huston, S. J. (2010). Measuring financial literacy. *Journal of Consumer Affairs*, 44(2), 296-316.
- Jayaraman, J. D., Jambunathan, S., ve Adesanya, R. (2019). Financial literacy and classroom practices among early childhood and elementary teachers in India and The US. *Education 3-13*, 47(6), 746-759.
- Jayaraman, J. D., Jambunathan, S., ve Adesanya, R. (2022). Preparedness of early childhood teachers to teach financial literacy: Evidence from The US. *Education 3-13*, 50(8), 1121-1136.
- Johnson, E. ve Sherraden, M. S. (2007). From financial literacy to financial capability among youth. *The Journal of Sociology & Social Welfare*, 34(3), 119-145.
- Jorgensen, B. L., ve Savla, J. (2010). Financial Literacy of Young Adults: The Importance of Parental Socialization. *Family Relations*, 59, 465-478.
- Karaaslan, H. (2020). *Ortaokul öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeylerinin belirlenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kim, J. (2001). Financial knowledge and objective and subjective financial well-being. *Consumer Interests Annual: Proceedings of the American Council on Consumer Interests Annual Conference*, Washington, DC, 48.
- Köroğlu, H. (2021). *Ortaokul öğrencilerinin finansal okuryazarlık becerilerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.

- Kula Kartal, S. ve Mor Dirlik, E. (2016). Geçerlik kavramının tarihsel gelişimi ve güvenilirlikte en çok tercih edilen yöntem: Cronbach Alfa Katsayısı. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(4), 1865-1879.
- Leumann, S. (2017). Representing Swiss vocational education and training teachers' domain-specific conceptions of financial literacy using concept maps. *Citizenship, Social and Economics Education*, 16(1), 19-38.
- Lucey, T. A., Agnello, M. F. ve Laney, J. D. (2015). *A critically compassionate approach to financial literacy*. The Netherlands: Sense Publishing.
- Lusardi, A. (2008). Financial literacy: An essential tool for informed consumer choice, *CFS Working Paper, No. 2008/19*, Goethe University Frankfurt, Center for Financial Studies (CFS), Frankfurt.
- Lusardi, A. ve Mitchell, O. S. (2007). Baby Boomer retirement security: The roles of planning, financial literacy, and housing wealth. *Journal of Monetary Economics*, 54(1), 205-224.
- Lusardi, A., ve Mitchell, O. S. (2008). Planning and financial literacy: How do women fare? National Bureau of Economic Research. *NBER Working Paper Series, Working Paper 13750*, 1-10.
- Lusardi, A. ve Mitchell, O. S. (2014). The economic importance of financial literacy: Theory and evidence. *Journal of Economic Literature*, 52(1), 5-44.
- Mandell, L. (2009). Two cheers for school-based financial education. *Initiative on Financial Security*. New York: The Aspen Institute.
- Mandell, L., ve Klein, L. S. (2009). The impact of financial literacy education on subsequent financial behavior. *Journal of Financial Counseling and Planning*, 20(1), 15-24.
- Mason, C. L. J. Ve Wilson, R. M. S. (2000). Conceptualising financial literacy. *Occasional paper*, 7.
- Miller, M., Godfrey, N., Levesque, B. ve Stark, E. (2009). The case for financial literacy in developing countries: Promoting access to finance by empowering consumers. *World Bank, DFID, OECD, and CGAP joint note, Washington, DC*.

- Millî Eğitim Bakanlığı (MEB). (1973). *Millî eğitim temel kanunu*, “1739 Sayılı Kanun”, Resmî Gazete, 14574, 24 Haziran, 1973.
- Millî Eğitim Bakanlığı (MEB). (2013). *Millî Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim Programı*. Ankara: MEB.
- Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Şura Sekreterliği (MEB). (1993). *On Dördüncü Millî Eğitim Şûrası, Okul Öncesi Eğitim Komisyon Raporu*, 27-29 Eylül, İstanbul: Millî Eğitim Basımevi.
- Moore, D. (2003). Survey of financial literacy in Washington State: Knowledge, behavior, attitudes and experiences. *Technical Report*. S. 03-39.
- O’Neil-Haight, M. (2010). Educator teams up to teach finance to young children. *Journal of Family and Consumer Sciences*. 102(2), 43–47.
- Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). (2014). PISA 2012 results: Students and money: Financial literacy skills for the 21st century. Paris: OECD Publishing.
- Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). (2015). *OECD/INFE Toolkit for measuring financial literacy and financial inclusion 2015*. https://www.oecd.org/daf/fin/financial-education/2015_OECD_INFE_Toolkit_Measuring_Financial_Literacy.pdf adresinden 12 Mart 2022 tarihinde edinilmiştir.
- Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). (2017). Starting Strong 2017: Key OECD Indicators on Early Childhood Education and Care. Paris: OECD Publishing.
- Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). (2022). *OECD/INFE Toolkit for measuring financial literacy and financial inclusion 2022*, www.oecd.org/financial/education/2022-INFE-Toolkit-Measuring-Finlit-Financial-Inclusion.pdf adresinden 12 Mart 2022 tarihinde edinilmiştir.
- Önlen, M. (2022). *Sosyal bilgiler dersinde matematiksel modelleme etkinlikleriyle finansal okuryazarlık becerisinin geliştirilmesi* (Yayınlanmamış doktora tezi). Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kastamonu.

- Özkale, A. (2018). *Finansal okuryazarlık ve matematiksel okuryazarlık perspektifinde Türkiye ve Kanada (Ontario) öğretim programlarının incelenmesi ve bir model önerisi* (Yayınlanmamış doktora tezi). Eskişehir Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- PACFC, (2013). *Final report: President's Advisory Council on Financial Capability for Young Americans*. Washington, DC: President's Advisory Council on Financial Capability.
- Prawat, R. S. (1992). Teachers' beliefs about teaching and learning: A constructivist perspective. *American Journal of Education*, 100(3), 354–395.
- Remund, D. L. (2010). Financial literacy explicated: The case for a clearer definition in an increasingly complex economy. *Journal of consumer affairs*, 44(2), 276-295.
- Robb, C. A. ve Sharpe, D. L. (2009). Effect of personal financial knowledge on college students' credit card behavior. *Journal of Financial Counseling and Planning*, 20(1), 25-43.
- Roos, V., Chiroro, P., Coppenhagen, C. V., Smith, I., Heerden, E. V., Abdoola, R. E., Robertson, K. ve Beukes C. (2005) Money adventures: Introducing economic concepts to preschool children in the South African context. *Journal of Economic Psychology* 26(2), 243–254.
- Sawatzki, C. M., ve Sullivan, P. A. (2017). Teachers' perceptions of financial literacy and the implications for professional learning. *Australian Journal of Teacher Education*, 42(5), 52-65.
- Servon, L. J. ve Kaestner, R. (2008). Consumer financial literacy and the impact of online banking on the financial behavior of lower-income bank customers. *Journal of Consumer Affairs*, 42(2), 271-305.
- Sherraden, M. S., Johnson, L., Guo, B., ve Elliott, W. (2011). Financial capability in children: Effects of participation in a school-based financial education and savings program. *Journal of Family and Economic Issues*, 32(3), 385–399.

- Sohn, S., Joo, S., Grable, J. E., Lee, S. ve Kim, M. (2012). Adolescents “ financial literacy: The role of financial socialization agents, financial experiences, and money attitudes in shaping financial literacy among South Korean youth. *Journal of Adolescence*, 35, 969-980.
- Tatlıdil, H. (2002). *Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistiksel Analiz*. Ankara: Akademi Matbaası.
- TEDMEM (2016). *Temel Bir Yaşam Becerisi: Finansal Okuryazarlık*, <https://tedmem.org/mem-notlari/degerlendirme/temel-bir-yasam-becerisi-finansal-okuryazarlik> adresinden 18 Haziran 2023 tarihinde edinilmiştir.
- Temizel, F., ve Özgüler, İ. (2015). Finansal eğitime bakış. *Business & Management Studies: An International Journal*, 3(1), 1-16.
- Terzi, Y. (2019). SPSS ile İstatistiksel Veri Analizi. <https://avys.omu.edu.tr/storage/app/public/yukselt/64430/SOS5.pdf> adresinden 24 Ağustos 2023 tarihinde edinilmiştir.
- Tican Başaran, S., Gürdal, G., ve Altıntaş, S. (2021). Financial literacy in Turkish preschool education. *Psycho-Educational Research Reviews*, 10(2), 8-28.
- Tosun, A. E. (2016). *Lise öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeyi üzerine bir alan araştırması* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.
- Tural Sönmez, M. (2022). Erken dönemlerde finansal farkındalığın gelişmesi ve finansal okuryazarlık konularının matematik dersine entegrasyonu. *Yaşadıkça Eğitim*, 36(2), 569-589.
- Türk Dil Kurumu (TDK). (2015). *Hemşirelik Terimleri Sözlüğü*. Sözlük: <https://sozluk.gov.tr/> adresinden alındı.
- Türk Dil Kurumu (TDK). (2022). *Güncel Türkçe Sözlük*. Sözlük: <https://sozluk.gov.tr/> adresinden alındı.
- Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB). (2011). *Dünya’da ve Türkiye’de Finansal Hizmetlere Erişim ve Finansal Eğitim*. Ankara: Merkez Bankası Yayınları.

- Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası (TCMB). (2015). *Aylık Bülten*. Ankara: Merkez Bankası Yayınları.
- United Nations Children's Emergency Found (UNICEF). (2012). *Child social and financial education*. New York: UNICEF.
- Vitt, L. A., Anderson, C., Kent, J., Lyter, D. M., Siegenthaler, J. K. ve Ward, J. (2000). Personal finance and the rush to competence: Financial literacy education in the US. *Institute for Socio-Financial Studies Working Paper*.
- Wagland, S. (2006). *Financial literacy in the context of literacy in general*. Fifth Australian Society of Heterodox Economists Conference. Sydney, Australia: University of Western Sydney.
- Way, W, L., ve Holden, K. C. (2009). 2009 Outstanding AFCPE conference paper: Teachers' background and capacity to teach personal finance: Results of a national study. *Journal of Financial Counseling and Planning Volume*, 20(2), 64-78.
- Worthington, A. C. (2006). Predicting financial literacy in Australia. *Financial Services Review*, 15(1), 59-79.
- Yalçın, S. (2020). Bilimsel Araştırma Yöntemleri. https://acikders.ankara.edu.tr/pluginfile.php/180207/mod_resource/content/0/konu15.pdf adresinden 24 Ağustos 2023 tarihinde edinilmiştir.
- Yaşlıoğlu, M., M. (2017). Sosyal bilimlerde faktör analizi ve geçerlilik: Keşfedici ve doğrulayıcı faktör analizlerinin kullanılması [Özel Sayı]. *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi*, 46, 74-85.
- Yavuzer, H. (2003). *Çocuğu Tanımak ve Anlamak*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yıldırım, G. (2017). Çocuklar için yaygın eğitim kapsamında yürütülen ekonomi eğitimi çalışmalarının incelenmesi [Özel sayı]. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(2).
- Yiğit, Y. (2022). *Sosyal bilgiler dersini almış ortaokul öğrencilerinin finansal okuryazarlık yeterliliğine ilişkin bir araştırma* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Van.

Zembat, R. (Ed.). (2016). *Okul Öncesinde Özel Öğretim Yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.

